

Mongol Bank

МОНГОЛБАНК

ИНФЛЯЦИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН
ТАЙЛАН

2017

6-Р САР

ГАРЧИГ

ТОЙМ	2
I. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ	4
I.1 Төсөөлөлд ашигласан гадаад таамаглал	4
I.2 Төсөөлөл, түүний тодорхой бус байдал	7
II. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ	10
II.1 Инфляци	10
II.1.1 Инфляцийн зорилт, хэрэгжилт	10
II.1.2 Инфляци, түүний бүрэлдэхүүн	11
II.2 Эрэлт, нийлүүлэлт	13
II.2.1 Нийт эрэлт	13
II.2.2 Нийлүүлэлт	16
II.2.3 Потенциал үйлдвэрлэл, үйлдвэрлэлийн зөрүү	18
II.3 Монгол улсын нэгдсэн төсөв, засгийн газрын өр	19
II.3.1 Монгол улсын нэгдсэн төсөв, түүний гүйцэтгэл	19
II.3.2 Засгийн газрын өр	21
II.4 Хөдөлмөрийн зах зээл	22
II.4.1 Ажил эрхлэлт ба ажилгүйдэл	22
II.4.2 Цалин бүтээмж	23
II.5 Мөнгө, санхүүгийн зах зээл	24
II.5.1 Мөнгө, зээлийн үзүүлэлтүүд	24
II.5.2 Хүү	26
II.5.3 Валютын ханш	28
II.5.4 Үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээл	29
II.6 Төлбөрийн тэнцэл	31
II.6.1 Урсгал данс	31
II.6.2 Хөрөнгө, санхүүгийн данс	32
II.6.3 Худалдааны нөхцөл	33
II.7 Гадаад эдийн засгийн орчин	34
II.7.1 Худалдааны гол түнш орнуудын эдийн засгийн байдал	34
II.7.2 Монгол улсын экспортын гол нэрийн барааны дэлхийн зах зээл дээрх үнэ	37

ТОЙМ

Инфляцийн түвшин тайлант улиралд хүлээлтээс нэмэгдсэн ч зорилтот түвшиндээ байгаа бөгөөд дунд хугацаанд зорилтот түвшний орчимд тогтворжих төлөвтэй байна. 2014 оны дунд үеэс хойш буурах хандлагатай байсан жилийн инфляцийн түвшин сүүлийн 6 сарын турш өссөн. Эдийн засгийн сэргэлт инфляци өсөхөд нөлөөлж байгаа ч нийлүүлэлтийн болоод аргачлалтай холбоотой хүчин зүйлс мөн нөлөөлж байна. Үндэсний статистикийн хорооноос өргөн хэрэглээний барааны сагсыг шинэчилж, шинэ бараануудыг хамруулсан нь инфляцийн 1 орчим хувийн өсөлтийг тайлбарлаж байна. Мөн автомашины онцгой албан татварын өсөлттэй холбоотойгоор суудлын автомашины үнэ нэмэгдсэн нь инфляцийг нэмэгдүүллээ. Эдийн засагт гарч буй эерэг өөрчлөлт, нефтийн бүтээгдэхүүний үнэ, цаг агаарын нөхцөл байдалтай холбоотой ургац хураалтаас инфляцийн цаашдын төлөв хамаарахаар байна.

Гадаад эрэлтийн төлөв өмнөх улирлаас сайжирлаа. Нийт гадаад эрэлтийн буурах хандлага үргэлжилж байгаа ч БНХАУ, ОХУ, Евро бүсийн эдийн засаг 2017 оны 1 дүгээр улиралд хүлээлтээс давж өссөнөөр гадаад эрэлтийн цаашдын төлвийг өмнөх төсөөллөөс нэмэгдүүлсэн. Хэдийгээр БНХАУ төсвийн зөөлөн бодлого хэрэгжүүлэн 2017 оны 1 дүгээр улиралд хүлээлтээс давж 6.9 хувиар өссөн ч хувийн секторын өр, балансын алдагдал өндөр байгаа нь цаашид эдийн засгийн өсөлтийг сааруулах шалтгаан болж байна. Евро бүсийн хувьд гадаад, дотоод эрэлт сайжирч, хөдөлмөрийн зах сэргэн эдийн засгийн төлөв сайжирч байна. Бүсийн томоохон улс орнуудад болж буй сонгуулийн үр дүн, шинээр гарч ирэх эрх баригч намын цаашдын бодлогоос эдийн засгийн төлөв ихээхэн хамаарахаар байна. Хөрөнгө оруулалт болон хэрэглээ нэмэгдсэнээр ОХУ-ын эдийн засгийн өсөлт 2014 оны 4 дүгээр улирлаас хойш анх удаа эерэг болж, цаашдаа алгуур өсөх төлөв ажиглагдаж байна. ОПЕК-ийн гишүүн болон гишүүн бус орнуудын нефтийн үйлдвэрлэлээ танах санаачлага бодитоор хэрэгжиж буйн нөлөөгөөр газрын тосны үнэ тодорхой хэмжээгээр сэргэсэн нь тус эдийн засгийн өсөлтөд дэмжлэг болж байна.

Гадаад худалдааны нөхцөл 2017 оны I улиралд сайжирсан боловч цаашид өмнөх төсөөллөөс муудах эрсдэлтэй байна. Өмнөх төсөөлөлтэй харьцуулахад 2017 онд зэс, алтны үнэ нэмэгдэхээр, нүүрс, төмрийн хүдрийн үнэ буурахаар, газрын тосны үнэ төдийлөн өөрчлөгдөхөөргүй байна. Зэсийн үнэ тайлант улиралд 2015 оны 5 дугаар сараас хойшхи дээд түвшиндээ хүрч өссөн ч зах зээл дээр зэсийн нийлүүлэлт өндөр, эрэлт сул байсантай холбоотойгоор эргэн буурсан. Хятадын үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлийн идэвх сул байгаа нь барилгын салбарын өсөлтөд нөлөөлж улмаар зэсийн эрэлтийг хумиснаар зэсийн үнэ одоогийн түвшнээс буурч болзошгүй гэж шинжээчид үзэж байна. Хятад улс нүүрсний олборлолтоо танаж эхэлснээс нүүрсний үнэ өсөөд байсан ч уг бодлогоо энэ жилийн хувьд томоохон уурхайнуудад цуцалсан нь үнэ эргээд буурах нөхцөл боллоо. Шинжээчид цаашдаа тус бодлогод өөрчлөлт орохгүй бол энэ нь нүүрсний үнэ өсөхгүй байх гол шалтгаан болно гэж үзэж байна. Алтны үнэ 2017 оны эхнээс өсөлттэй байгаа ба алтны зах зээлд дэлхийн улс төр, геополитикийн асуудлууд хүчтэй нөлөөлж байна. ОПЕК-ийн үйлдвэрлэлээ танах санаачлагын нөлөөгөөр газрын тосны үнэ 2017 оны эхээр өсөөд байсан ч АНУ-д олборлолт өссөнтэй холбоотойгоор 4 дүгээр сард эргэн буурсан. Харин 5 дугаар сарын эхэн үеэр томоохон олборлогчид үйлдвэрлэлээ бууруулах санаачлагыг үргэлжлүүлэхээ илэрхийлсэн нь үнэ эргээд өсөхөд дэмжлэг болсон.

Төлбөрийн тэнцлийн алдагдал тайлант улиралд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад өссөн ч цаашид төлбөрийн тэнцэл сайжрах төлөвтэй байна. Санхүүгийн дансны алдагдал буурсан боловч урсгал болон хөрөнгийн дансны алдагдал өссөнөөс үүдэн нийт тэнцлийн алдагдал өссөн. Барааны данс буюу худалдааны тэнцэл сайжирсан хэдий ч үйлчилгээний дансны алдагдал өсч, мөн хоёрдогч орлого буурсан нь урсгал болон хөрөнгийн дансны алдагдал өсөхөд голлон нөлөөллөө. Энэ нь нүүрсний экспорттой холбогдсон тээвэрлэлтийн үйлчилгээ, уул уурхайн салбарын бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор машин, тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийн импорт өссөнтэй холбоотой. Олон улсын валютын сантай хамтран хэрэгжүүлж эхэлсэн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийн хүрээнд донор орнууд болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас их хэмжээний валютын урсгал орж ирэх төлөвтэй байна. Мөн Засгийн газрын дотоод болон гадаад богино хугацаат өрийн эргэн төлөлтийн асуудал шийдвэрлэгдэж байгаа, төсөв болон мөнгөний бодлого макро эдийн засгийн дунд урт хугацааны тогтвортой байдлыг гол зорилгоо болгож байгаа нь хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг сэргээж байна.

Уул уурхайн үйлдвэрлэл, бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор зарим салбаруудад сэргэлт ажиглагдаж байна. Эдийн засгийн өсөлт өмнөх төсөөллөөс өсөхөд уул уурхайн бус салбарууд, үүн дотроо бүтээгдэхүүний цэвэр татвар, худалдааны салбарын өсөлт хүлээж байснаас сайжирсан нь нөлөөлсөн. Уул уурхайн салбарт хийгдэж буй бүтээн байгуулалтын нөлөөгөөр машин механизм, тоног төхөөрөмжийн худалдаа, импорт нэмэгдсэн нь дээрх салбаруудын идэвхжилд гол нөлөө үзүүлээ. Нүүрс, төмрийн хүдрийн олборлолт нэмэгдсээр байна. Уул уурхайн салбарын энэхүү өсөлт нь цаашид ажил эрхлэлт, худалдан авалтаар дамжин уул уурхайн бус салбарын өсөлтийг тэтгэх нөлөө үзүүлнэ. Эдийн засгийн өсөлттэй нийцтэйгээр худалдаа, уул уурхай болон тээврийн салбарт ажиллагчдын тоо өсч, ажилгүйдлийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс буурлаа. Үүнтэй холбоотойгоор өрхийн орлого нэмэгдэж эхлээд байна.

Хөрөнгө оруулалт эрчимжиж, хувийн хэрэглээ сэргэж байгаа нь дотоод эрэлтийг дэмжиж байна. 2017 оны 1 дүгээр улиралд уул уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор хөрөнгө оруулалт өсч, өрхийн хэрэглээ нэмэгдсэнээр нийт эрэлтэд эерэг нөлөө үзүүлсэн бол цэвэр экспорт болон Засгийн газрын хэрэглээ сөрөг нөлөө үзүүлээ. Цаашид хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, хөдөлмөрийн зах зээл сайжирч, өрхийн хэрэглээ нэмэгдэх, зарим төрлийн экспортын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн өсөлт үргэлжлэн эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих төлөвтэй байна. Харин өрийн тогтвортой байдлыг хангах, төсвийн алдагдлыг бууруулахад чиглэсэн төсвийн бодлого хэрэгжихээр байна. Төсвийн алдагдлыг бууруулахад чиглэсэн төсвийн хатуу бодлого нь богино хугацаандаа эдийн засгийн өсөлтийг сааруулах нөлөө үзүүлнэ. Гэвч төсвийн алдагдлыг хямд хүүтэй гадаад эх үүсвэрээр санхүүжүүлж, төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэхэд зарцуулагдаж буй дотоод эх үүсвэрийг чөлөөлснөөр хувийн секторын зээл, хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр нэмэгдэж, улмаар эдийн засгийн өсөлт, ажил эрхлэлтэд эерэг нөлөө үзүүлнэ. 2017 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар төсвийн орлогын төлөвлөгөө биелж, зарлага 75 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Мөнгөний нийлүүлэлт, зээлийн өсөлт алгуур сэргэх хандлагатай байна. Гэвч активын чанарын иж бүрэн үнэлгээ (AQR)-г дуустал банкууд зээл олголтоо нэмэгдүүлэхгүй байх магадлалтай байна. Засгийн газрын дотоод зах зээлээс авч буй зээлийн хэмжээ алгуур буурч байгаа ч өндөр түвшинд хэвээр байгаа нь мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтийг голчлон тайлбарлах хүчин зүйл болсоор байна. Түүнчлэн ипотекийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилт, хэрэглээ, худалдааны зориулалттай зээлийн дүн өсч байгаа нь мөнгө, зээлийн үзүүлэлтүүд өсөхөд нөлөөллөө.

ТОП-20 индекс 2016 оны сүүлээс өсч, хөрөнгийн захын үзүүлэлтүүдэд сэргэх хандлага ажиглагдаж байгаа ч орон сууцны үнэ буурсан хэвээр байна.

Эдийн засгийн өсөлт ирэх онуудад нэмэгдэх төлөвтэй байна. 2017 онд уул уурхайн хөрөнгө оруулалт өсөх, уул уурхайн зарим үйлдвэрлэл сэргэж буй дам нөлөөгөөр уул уурхайн бус салбарын үйлдвэрлэл болон ажил эрхлэлтэд эерэгээр нөлөөлж байна. 2018 онд уул уурхайн хөрөнгө оруулалт өмнөх жилээс нэмэгдэх, мөн ОУВС-гийн хөтөлбөрийн хүрээнд төсвийн алдагдлыг гадаадаас санхүүжүүлж, Засгийн газрын дотоод бондын хэмжээ буурч, хувийн секторт олгох зээлийн эх үүсвэр нэмэгдсэнээр хөрөнгө оруулалтад эерэг нөлөө үзүүлэх төлөвтэй байна. Нийт үйлдвэрлэл 2018 оны сүүл рүү урт хугацааны дундаж түвшиндээ хүрч, үйлдвэрлэлийн зөрүү хаагдахаар байна. Инфляци 2017 онд нэмэгдэж, 2018 онд тогтворжин, 2019 онд зорилтот түвшний орчим хүрч буурах хандлагатай байна.

БНХАУ-ын эдийн засгийн төлөвөөс шалтгаалан төсөөлөлд ашигласан гадаад эрэлт, экспортын гол нэрийн бүтээгдэхүүний үнэ хүлээж байснаас зөрөх, хөрөнгийн дотогшлох урсгал хэт нэмэгдэх зэрэг нь гадаад орчны тодорхой бус байдлын томоохон хүчин зүйлс болж байна. Харин татварын өөрчлөлт, түүний эдийн засагт үзүүлэх нөлөө, санхүүгийн системийн төлөв зэрэг нь дотоод тодорхой бус байдлын хүчин зүйл болж байна. Мөн ХАА-н салбарын өсөлт болон инфляцийн цаашдын хандлагад нөлөөлөх том хүчин зүйл нь байгаль цаг агаарын нөхцөл, зуншлага, өвөлжилт байх болно.

I. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ

I.1 Гадаад эдийн засгийн талаар төсөөлөлд ашигласан таамаглал¹

Өмнөх төсөөлөлтэй харьцуулахад БНХАУ, ОХУ, Евро бүсийн 2017 оны эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүллээ. Харин 2017 оны зэс, алтны үнэ өмнөх төсөөлөлтэй харьцуулахад нэмэгдэхээр, нүүрс, төмрийн хүдрийн үнэ буурахаар, газрын тосны үнэ төдийлөн өөрчлөгдөхөөргүй байхаар авч үзлээ. Ингэснээр худалдааны нөхцлийг өмнөх төсөөллөөс буурууллаа.

Гадаад эрэлт

Төсөөлөл хийж буй хугацаанд БНХАУ, ОХУ, Евро бүсийн эдийн засаг өмнөх төсөөллөөс сайжрахаар байгаа тул Монгол улсын гадаад эрэлтийн 2017 оны хүлээгдэж буй төлвийг нэмэгдүүлэв.

БНХАУ-ын өрийн хэмжээ хурдацтай нэмэгдэж, балансын алдагдал өндөр байгаа ч тус улсын 2017 оны эдийн засгийн өсөлт өмнөх төсөөллөөс сайжрах хүлээлттэй байна. Хоёр жил дараалан унаад байсан ОХУ-ын эдийн засаг 2017 оны I улиралд өсөлттэй гарч, ирээдүйн хандлагыг өмнөх улирлаас илүү өөдрөгөөр харж байна. Евро бүсийн улс төрийн асуудлууд эрсдэл дагуулсан хэвээр байгаа ч бүсийн эдийн засгийн өсөлтийн төсөөллийг сайжруулаад байна. Иймд 2017 оны гадаад эрэлтийн төсөөллийг 0.2 нэгж хувиар нэмэгдүүлж авлаа.

Зураг I.1.1

Гадаад эрэлтийн өөрчлөлт, хувиар

Эх сурвалж: Блумберг, Рубини, ОУВС

БНХАУ-ын Засгийн газар төсвийн зөөлөн бодлого хэрэгжүүлж, засгийн газрын зарцуулалт, дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт зэргийг нэмэгдүүлж эхэлснээс хэрэглээ өсч эдийн засгийн өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлж байна. БНХАУ-ын эдийн засгийн өсөлт 2017 оны I дүгээр улиралд хүлээлтээс харьцангуй өндөр гарснаар шинжээчид 2017 оны өсөлтийн төсөөллийг өмнөхөөс 0.2 нэгж хувиар нэмэгдүүлж, 6.6 хувь болгоод байна. Гэвч хувийн секторын өр, балансын алдагдал өндөр байгаагаас Хятадын өсөлт цаашдаа эргээд удааших болгоомжлол байсаар байна. Хятадын эрх баригчид удаахралыг хяналтад байна гэж үзэж байгаа учир 2018 оны төсөөллийг мөн нэмэгдүүлж 6.2 хувь байхаар авлаа. Харин Евро бүсийн эдийн засаг 2017-2018 онд харьцангуй тогтвортой буюу 1.6-1.7 хувьд байхаар байна. Евро бүсийн ДНБ-ний тал хувийг тодорхойлох улс орнуудад болж буй сонгуулийн үр дүн болон шинээр гарч ирэх эрх баригчдын цаашдын бодлогоос эдийн засгийн төлөв ихээхэн хамаарах ч эерэг хандлагууд давамгайлж байгаа тул 2017 оны эдийн засгийн өсөлтийн төсөөллийг өмнөх төсөөллөөс 0.2 хувиар нэмэгдүүлж 1.7 хувь, 2018 онд 0.1 хувиар нэмэгдүүлж 1.6 хувь байхаар тус тус авсан. ОХУ-ын эдийн засгийн өсөлт 2017 оны эхний улиралд хөрөнгө оруулалт, хэрэглээ өссөнөөр эерэг болж, цаашдаа алгуур өсөх төлөвтэй байна. ОХУ-ын эдийн засгийн өсөлтийн цаашдын төлөвт нефтийн үнийн хандлага хүчтэй нөлөөлнө. Сауди Араб болоод ОХУ-ын Эрчим Хүч, Газрын Тосны сайд нар үйлдвэрлэлээ бууруулах хэлэлцээрийг ирэх оны I дүгээр улирлыг дуустал буюу бараг 9 сараар сунгах асуудлыг хэлэлцсэн гэх мэдээлэл гараад байна. Иймд ОХУ-ын 2017 оны эдийн засгийн өсөлтийн төсөөллийг өмнөх төсөөллөөс харгалзан 0.1 хувиар нэмэгдүүлж 1.2 хувь, 2018 онд 0.2 хувиар нэмэгдүүлж 1.5 хувь байхаар тус тус авсан.

¹Худалдааны түнш орнуудын өсөлт, инфляцийн төсөөллийг Roubini Global Economics-ийн 2017 оны 5 дугаар сарын тайлан, EIU-ийн 5 дугаар сарын тайлан, Bloomberg-ийн судлаачдын төсөөллүүдийн медиан утга, IMF-WEO-ийн 3 дугаар сарын төсөөллүүдээс авч, зохих тайлбарыг эдгээр тайлангуудаас нэгтгэн оруулсан. Үүнд Монголбанкны судлаачийн үнэлэлт, дүгнэлт ороогүй болно.

Гадаад хүү

АНУ-ын ажилгүйдлийн түвшин буурч, инфляци өсч, иргэдийн бодит орлого нэмэгдэж, дэлхийн санхүүгийн зах зээл тогтворжиж эхэлсэн нь Холбооны нөөцийн банк бодлогын хүүгээ нэмэх шалтгаан болсоор байна. Шинжээчдийн үзэж байгаагаар ХНБ 2017 онд дахин гурван ч удаа бодлогын хүүгээ нэмэгдүүлэх хүлээлттэй байгаа бөгөөд хамгийн ойрын хугацаандаа 6 дугаар сард нэмэгдүүлэх магадлал өндөр байна.

Худалдааны нөхцөл

Зэс, алтны үнэ өсч, 2017 оны I улиралд худалдааны нөхцөл сайжирсан бол 2017 оны 2 дугаар хагасаас зэс, нүүрс, төмрийн хүдрийн үнэ эргээд буурч, газрын тосны үнэ нэмэгдэж, худалдааны нөхцөл эргээд муудаж болзошгүй байна. Харин 2018 онд нүүрс, төмрийн хүдрийн үнэ ихээр буурч, зэс, алтны үнэ төдийлөн нэмэгдэхээргүй байгаагаас худалдааны нөхцөл муудах төсөөлөлтэй байна.

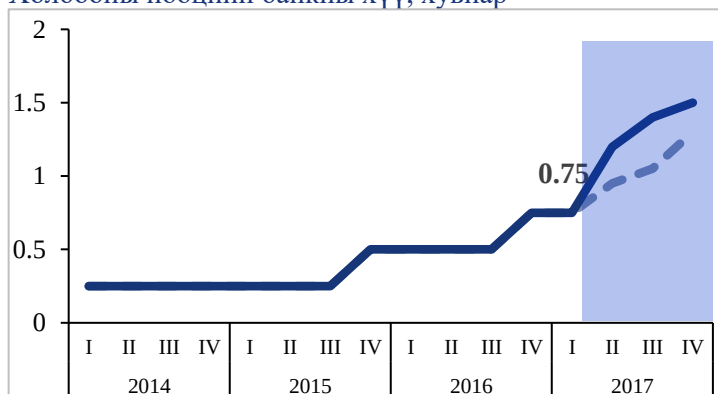
Зэсийн үнэ 2016 оны 11 дүгээр сараас эхлэн огцом өсч 5000 ам.долларын түвшинг давж, харьцангуй өндөр түвшинд хадгалагдсаар байна. 2017 онд зэсийн зах зээл дээр Хятадын үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээл сааралттай холбоотойгоор хэрэглээ тогтворгүй байх, эрэлт буурч, үнэ буурч болзошгүй гэсэн болгоомжлол байна. Хэдийгээр зэсийн үнэ одоогийн түвшнээс буурах ч бидний өмнөх төсөөлөлд ашиглан түвшнээс 2017 онд 361 ам.доллараар, 2018 онд 469 ам.доллараар өндөр байхаар байна.

Хятад улс нүүрсний олборлолтоо танаж эхэлснээс импорт өсч, 2017 оны эхээр 82 ам.долларын түвшинг даваад байсан нэг тонн хүрэн нүүрсний үнэ 4 дүгээр сард 73 ам.доллар болж буурсан. БНХАУ нүүрсний томоохон уурхайнуудын үйлдвэрлэлийн хоригийг цуцлаж, зөвшөөрөл олгосон бодлогод өөрчлөлт орохгүй байх нь үнэ өсөхгүй байх гол шалтгаан болно гэж шинжээчид үзэж байна. Мөн Хятадын хөгжил, шинэтгэлийн хороо дунд хугацаандаа нүүрсний үнийг дэмжих идэвхтэй арга хэмжээг төдийлөн авч хэрэгжүүлэхгүй байна. Иймд нүүрсний үнийн төсөөллийг 2017-2018 онд буурууллаа.

Алтны үнэ 2017 оны эхний 4 сард дараалан өслөө. Алтны зах зээлд дэлхийн улс төр, геополитикийн асуудлууд хүчтэй нөлөөлж байна. Саяхан АНУ-ын ерөнхийлөгч ОХУ-ын дипломатуудад нууцлал бүхий тагнуулын мэдээлэл задалсан гэх мэдээлэл гарсан явдал нь зах зээлд оролцогчдын анхаарлын төвд байна. Богино хугацаандаа АНУ-ын цагаан ордонд үүсээд байгаа асуудал болон бусад геополитикийн шинжтэй эрсдэлүүдтэй холбоотойгоор алтны үнэ сэргэх дүр зурагтай байна. Иймд 2017-2018 оны алтны үнийн төсөөллийг өмнөх төсөөллөөс ялимгүй нэмэгдүүлж авлаа.

Зураг I.1.2

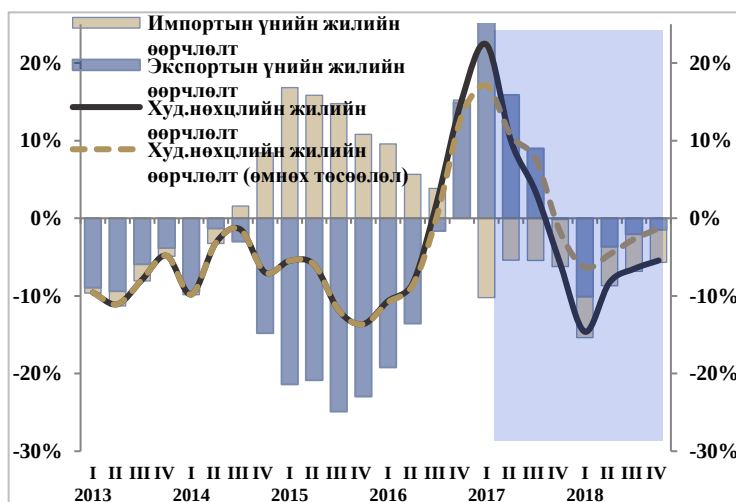
Холбооны нөөцийн банкны хүү, хувиар

Эх сурвалж: Блүмберг

Зураг I.1.3

Худалдааны нөхцөл, экспорт, импортын үнийн өөрчлөлт

Эх сурвалж: Монголбанкны тооцоолол

ОПЕК-ийн үйлдвэрлэлээ танах санаачлагын нөлөөгөөр 2017 оны эхээр 55 ам.долларт хүрч өсөөд байсан Brent маркийн газрын тосны үнэ АНУ-д олборлолт өссөнөөс буурч, 4 дугаар сард 52 ам.долларт хүрлээ. Харин 5 дугаар сарын эхэн үеэр Сауди Араб, ОХУ, Алжир зэрэг томоохон олборлогчид үйлдвэрлэлээ бууруулах санаачлагыг үргэлжлүүлэх хугацааг сунгах асуудлыг ерөнхийдөө дэмжиж байгаа гэдгээ илэрхийлсэн явдал нь үнэд эргээд дэмжлэг болж байна. Одоогоор Сауди Арабаас гадна, Кувейт, Ирак, Венесуэл зэрэг ОПЕК-ийн гишүүн орнууд, ОХУ-аас гадна Оман, Өмнөд Судан зэрэг гишүүн бус орнууд энэхүү санаачлагын үргэлжлэх хугацааг сунгах асуудлыг дэмжсэн байна. Эдгээр хүчин зүйлүүдийг харгалзан 2017-2018 оны газрын тосны үнийн төсөөллийг энэ удаад өмнөх төсөөллөөс өөрчлөлгүй хэвээр авлаа.

Гадаад инфляцийн хувьд Хятад, Оросын инфляци өмнөх төсөөллөөс буурахаар байгаа бол Евро бүсийн инфляци нэмэгдэх төлөвтэй байна. Оросын инфляци өмнөх төсөөллөөс 0.7 нэгж хувиар буурч, 2017 оны сүүл гэхэд Төв банкны зорилтот түвшинд буюу 4 хувь орчимд хадгалагдах төлөвтэй байна. Евро бүсийн 2017 оны төсөөлөл өмнөх төсөөллөөс 0.3 нэгж хувиар нэмэгдэж 1.6 хувьд хүрсэн ч 2 хувиас бага хэвээр байна. Сүүлийн дөрвөн жил гаруй хугацаанд дефляцитай байсны эцэст үйлдвэрлэлийн бууралт болон түүхий эдийн үнийн өсөлтийн эерэг нөлөөгөөр өмнөх улиралд ялимгүй өсөөд байсан БНХАУ-ын инфляци эргээд 2 хувь руу буурч, зорилтоосоо доогуур байхаар байна.

I.2 Төсөөлөл, түүний тодорхой бус байдал

Эдийн засгийн өсөлт

Төсөөлөлд бодлогын хүүг өөрчлөхгүй, ОУВС-гийн “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-т тусгагдсан мөнгөний болон төсвийн бодлогын арга хэмжээнүүд хэрэгжинэ, уул уурхайн бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаа нэмэгдэнэ гэсэн таамаглалыг суурь төсөөлөлд ашиглалаа.

Эдийн засгийн өсөлт -ийн төлөв өмнөх төсөөллөөс нэмэгдэхэд нэг талаас 1 дүгээр улиралд уул уурхайн бус салбарууд, үүн дотроо бүтээгдэхүүний цэвэр татварын өсөлт сайжирсан, мөн худалдааны салбарын өсөлт хүлээж байснаас сайжирсан нь нөлөөллөө. Харин нийт эрэлт талаас хөрөнгө оруулалт төсөөллөөс өндөр гарсан нь цаашдын эдийн засгийн өсөлтийн төсөөллийг нэмэгдүүлэхэд нөлөөлсөн.

Суурь төсөөллөөр эдийн засгийн өсөлт ирэх онуудад нэмэгдэх төлөвтэй байна. Экспортын гол бүтээгдэхүүнүүдийн үнэ сэргэж, өмнөх оны түвшнээс өндөр хадгалагдахаар байгаа нь уул уурхайн салбарын төлөв болон бүтээн байгуулалтад эерэгээр нөлөөлөхөөр байна. Мөн ОУВС-гийн хөтөлбөрийн хүрээнд төсвийн алдагдлыг гадаад эх үүсвэрээс санхүүжүүлж, Засгийн газрын дотоод бондын хэмжээ буурч, хувийн секторт олгох зээлийн эх үүсвэр нэмэгдсэнээр уул уурхайн бус салбарт эерэг нөлөө үзүүлэхээр байна.

2017 онд уул уурхайн хөрөнгө оруулалт нэмэгдэн, зэсээс бусад уул уурхайн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл сэргэж байгаа нь уул уурхайн бус салбарын үйлдвэрлэлд, дотоодын болон импортын бараа, бүтээгдэхүүнд ногдуулж буй татварт эерэгээр нөлөөлнө гэж үзсэн. Экспортын үнийн өсөлтийн нөлөөгөөр уул уурхайн бүтээгдэхүүнүүдийн үйлдвэрлэл идэвхжиж байгаа боловч зэсийн баяжмал дахь металлийн агууламж буурч байгаа нь зэсийн үйлдвэрлэлд сөргөөр нөлөөлж, нийт уул уурхайн салбарын үйлдвэрлэлийн нийт гарц өмнөх жилээс буурахад нөлөөлөхөөр байна.

2018 онд уул уурхайн хөрөнгө оруулалт өмнөх оноос өсч, уул уурхайн баяжмал дахь металлийн агууламж эргэн нэмэгдэхээр байгаа нь уул уурхайн салбарын нийт гарцыг өсгөхөөр байна

Зураг I.2.1

Улирлын ДНБ-ий жилийн өсөлтийн төсөөлөл

	2016 гүйц.	2017* төсөөлөл ²	2018* төсөөлөл ²
ДНБ-ий өсөлт	1.0	2.5 – 4.5	6.0 – 10.0
Инфляци, ХҮИ ³	0.1	8.0 – 11.0	7.5 – 11.5

Эх сурвалж: Монголбанк

² 30 хувийн итгэх интервал

³ Он тус бүрийн 4 дүгээр улирлын дундаж инфляци

Инфляци

Инфляцийн төлөв өмнөх төсөөллөөс өсөхөд ХҮИ тооцох аргачлал, өргөн хэрэглээний сагс шинэчлэгдсэн, зарим төрлийн татвар нэмэгдсэн, эдийн засгийн өсөлт хүлээлтээс сайжирсан зэрэг нөлөөлөв. Тухайлбал, ХҮИ тооцох аргачлал өөрчлөгдсөн нь инфляцийг 2017 оны 4 дүгээр сарын байдлаар 0.7 нэгж хувиар нэмэгдүүлж байгаа бол суудлын автомашины онцгой албан татвар болон импортын тамхинд ногдуулах гаалийн албан татвар өссөн нь оны эцсийн инфляцийг 0.7 нэгж хувиар нэмэгдүүлэхээр байна. Эдгээр нийлүүлэлтийн болон бүтцийн шинжтэй нөлөөг хасч тооцвол инфляцийн төсөөлөл өмнөх төсөөлөлтэй ойролцоо бөгөөд зорилтот түвшнээс доогуур байна. Мөн эдийн засгийн өсөлт хүлээлтээс сайжирч байгаа нь инфляцийг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлэх хэдий ч төгрөгийн ханш чангарахаар хүлээгдэж байгаа нь инфляцийг сааруулах нөлөө үзүүлнэ гэсэн төсөөлөлтэй байна.

Төсөөллөөр хүнсний болон хүнсний бус бүтээгдэхүүний үнэ аль аль нь өсөхөөр байгаа бөгөөд тэр дундаа импортын бараа, хүнс, шатахууны үнэ илүү өсөхөөр байна. Махны үнэ оны эхнээс өмнөх жилтэй харьцуулахад өсч байгаа ба энэ хандлага энэ онд хадгалагдана гэж үзсэн. Харин дэлхийн зах зээл дээрх хүнсний үнэ өсөх төсөөлөлтэй холбоотойгоор махнаас бусад хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ нэмэгдэхээр байна. Мөн татварын өсөлттэй холбоотойгоор приус машины үнийн өсөлт нь импортын барааны үнийн өсөлтийн бараг тал хувийг бүрдүүлж байгаа бол хүлээгдэж буй татварын өсөлттэй холбоотойгоор шатахууны үнэ өсч болзошгүй байна.

Төсөөллийн тодорхой бус байдал

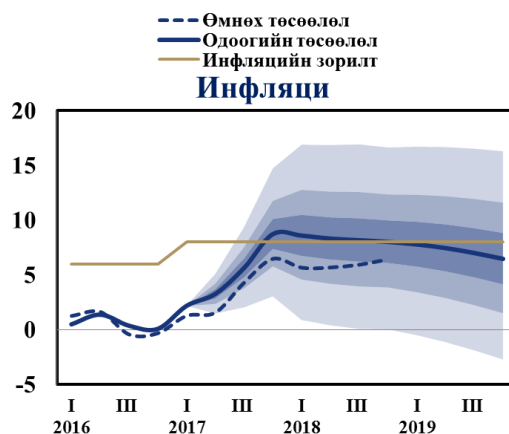
Эдийн засгийн бодлого өөрчлөгдөх, бүтцийн шинжтэй өөрчлөлт бий болох, таамаглалд ашигласан нөхцлүүд өөрчлөгдөх болон урьдчилан харах боломжгүй гадаад, дотоод хүчин зүйлсийн гэнэтийн өөрчлөлт зэргээс шалтгаалж төсөөлөл бодит гүйцэтгэлээс зөрөх эсвэл дараагийн төсөөлөлд өөрчлөлт орох боломжтой. Макро эдийн засгийн бодлого, дотоод, гадаад хүчин зүйлст нөлөөлж болзошгүй дараах тодорхой бус байдлууд байна.

Эдийн засгийн гадаад орчны тодорхой бус байдал

- Хятад улс дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтаа нэмэгдүүлснээр хэрэглээ өсч эдийн засгийг дэмжсэн хэдий ч хувийн секторын өрийн асуудал анхаарал татсан хэвээр байна. Ялангуяа банк, санхүүгийн байгууллагуудын тайлан тэнцэл эмзэг байгаа нь компаниуд өрийн хямралд өртөх, банк санхүүгийн тогтвортой байдал алдагдах, цаашлаад эдийн засгийн өсөлт саарах эрсдэлийг дагуулж байна.
- Хятад улсын том хотуудад авч хэрэгжүүлсэн ч тайлант улиралд орон сууцны зах зээл хүлээж байснаас өндөр гүйцэтгэлтэй гарсан. Энэхүү орон сууцны үнийн өсөлтийг хязгаарлах бодлого үргэлжлэх нь уг зах зээлд хөрөнгө оруулалтыг бууруулах магадлалтай бөгөөд орон сууцны зах зээл хүлээж байснаас сул байвал төмөр болон нүүрсний эрэлтийг бууруулах эрсдэлтэй.
- АНУ-ын ерөнхийлөгч Доналд Трампын улс төр, нийгэм, эдийн засгийн шийдвэрүүд геополитикийн шинжтэй эрсдэлүүдийг нэмэгдүүлж, ам.долларын ханшинд сөргөөр нөлөөлж

Зураг I.2.2

Инфляцийн төсөөлөл

Эх сурвалж: Монголбанк

байна. Мөн ХНБ бодлогын хүүгээ энэ ондоо багтаан гурван удаа нэмэгдүүлэх хүлээлттэй байгаа нь алтны үнэд тодорхой бус байдлыг бий болгож байна.

- АНУ-ын хувьд дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр хэрхэн шийдэгдэх нь тодорхой бус хэвээр байна. Энэхүү шийдвэр нь түүхий эдийн зах зээл дээр, тэр дундаа зэс тэргүүтэй металлуудын эрэлт болоод үнэд хүчтэй нөлөө үзүүлж магадгүй байна.

Эдийн засгийн дотоод орчны тодорхой бус байдал

- Экспортын орлого, төгрөгийн өгөөж өсч, ОУВС-гийн хөтөлбөр хэрэгжихтэй холбоотойгоор зах зээлийн эрсдлийн үнэ бууран эерэг хүлээлт цаашид үргэлжлэхээр байгаа тул өгөөж хайсан, богино хугацаатай хөрөнгийн дотогшлох урсгалыг бий болгож болзошгүй байна. Энэ төрлийн хөрөнгийн урсгал нь богино хугацаат эх үүсвэрт тулгуурласан зээлийн өсөлтийг өдөөж, системийн эрсдэл хуримтлуулж болзошгүй.
- Цаашид экспортын гол нэрийн бүтээгдэхүүнүүдийн үнэ өөрчлөгдөхөөс хамаарч уул уурхайн үйлдвэрлэл өөрчлөгдөнө. Уул уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой Таван толгой зэрэг томоохон төслүүд нь томоохон нөлөө үзүүлэх бөгөөд хэзээ эхлэх, хэрхэн санхүүжих нь одоогоор тодорхойгүй байна.
- 2017 оны төсвийн тодотголоор зарим төрлийн татварын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орж, татварын хувь хэмжээ шат дараатай өөрчлөгдөхөөр байна. Төсөөлөлд автобензин, дизель түлшний онцгой албан татварыг 2017 оны 3 болон 4 дүгээр улиралд нэмэгдүүлэхэд үүсэх инфляцийн шууд нөлөөг тодорхой хэмжээгээр тооцож тусгасан. Мөн бусад төрлийн татварын инфляцид үзүүлэх нөлөө нь тодорхой бус байна.
- Бараа, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн болзошгүй доголдол эсвэл илүүдэл инфляцийн төсөөллийг өөрчлөх эрсдэл болно. Тухайлбал нийлүүлэлтийн шалтгаантай инфляци бий болох, урьдчилан зарлаагүй эсвэл тооцоолоогүй төрийн зохицуулалтаар бараа үйлчилгээний үнэ нэмэгдэх нь төсөөллийг өөрчлөх эрсдэл болно.
- Татвараас гадна нийлүүлэлтийн шалтгаантай инфляцийг бий болгож болзошгүй хэд хэдэн хүчин зүйл байна. Тухайлбал, өнөөгийн байдлаар хур тунадас тааруу байгаа бөгөөд энэ байдал цаашид үргэлжилж, зуншлага тааруу байвал мах болон ургацын бүтээгдэхүүнүүд, түүнээс бий болдог эцсийн бүтээгдэхүүний үнэ өсөх эрсдэлтэй. Мөн дэлхийн зах зээл дээр нефтийн үнэ өсвөл дотоодын бензин шатахууны үнэ өсөх дарамт нэмэгдэж, зардлын инфляцийг бий болгох эрсдэлтэй.

II. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

II.1 Инфляци

II.1.1 Инфляцийн зорилт, хэрэгжилт

Хэрэглээний үнийн индексээр хэмжигдэх жилийн инфляци 2017 оны 1 дүгээр улиралд Улсын хэмжээнд 2.5 хувь болж өмнөх оноос 0.8 нэгж хувиар, өнгөрсөн улирлаас 1.4 нэгж хувиар нэмэгджээ. Харин Улаанбаатар хотын жилийн инфляци 2017 оны эхний улиралд 2.3 хувьд хүрч өмнөх оноос 1.2 нэгж хувиар бага, өнгөрсөн улирлаас 1.8 нэгж хувиар өндөр байна. Улсын болон Улаанбаатар хотын хэмжээнд тооцсон жилийн инфляци 2017 оны эхний улиралд зорилтот түвшинд байв.

Өнгөрсөн оны 12 дугаар сараас эхлэн инфляцийн түвшин эргээд эерэг түвшинд хүрсэн бөгөөд 2017 оны эхний 3 сард алгуур сэргэж байна. Хүнсний үнэ сүүлийн 4 сар дараалан инфляцийг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлж байна. 2017 оны эхний улиралд мах, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний үнэ сүүлийн жилүүдийн дунджаас давж өссөн нь хүнсний үнэ өсөхөд голлон нөлөөлөв. Хүнснээс бусад бараа, бүтээгдэхүүний үнэ өмнөх 10 улиралд жилийн инфляцийг бууруулах нөлөөтэй байсан бол тайлант улиралд нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлэв. Үүнд, 2017 оны 2 дугаар сард шатахуун болон орон сууцны цэвэр болон бохир усан хангамжийн үнэ нэмэгдсэн, хатуу түлшний үнэ он гараад буурах улирлын нөлөөтэй байдаг ч 2017 оны 3 дугаар сарын байдлаар үнэ буураагүй /суурь үеийн нөлөө/ зэрэг нь эхний улиралд хүнснээс бусад бараа, бүтээгдэхүүний үнийн жилийн өсөлт нэмэгдэхэд голлон нөлөөлөв.

Өрхийн орлогын жилийн өөрчлөлт 6 улирал дараалан буурсны дараагаар 2017 оны эхний улиралд 4.4 хувийн өсөлттэй гарсан нь эрэлтийг тодорхой хэмжээгээр нэмэгдүүлж байна (Зураг II.1.1.3).

Мөн бүтцийн болон нийлүүлэлтийн шинжтэй хүчин зүйлс инфляцийг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүллээ. Үндэсний Статистикийн Хороо (ҮСХ) нь 2015 оны “Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа”-ны үр дүнгээр Хэрэглээний үнийн индекс (ХҮИ)-ийн сагс, жинг шинэчилсэн. ХҮИ-ийн сагсанд үнийн өөрчлөлт өндөртэй, илүү өндөр үнэтэй шинэ бараа, бүтээгдэхүүнүүд бүртгэгдсэн нь жилийн инфляцийн түвшинг 0.7 нэгж хувиар нэмэгдүүлэх бүтцийн нөлөөг үзүүлж байна. Мөн 2017 оны төсвийн тодотголтой хамт зарим төрлийн татварын тухай хуульд өөрчлөлт орсон. Автобензин, дизель түлшний татварыг 2017 оны 3 болон 4 дүгээр улиралд 2 шаттайгаар нэмэгдүүлснээр инфляцийн түвшинг өсгөх нөлөө үзүүлэхээр байна.

Зураг II.1.1.1

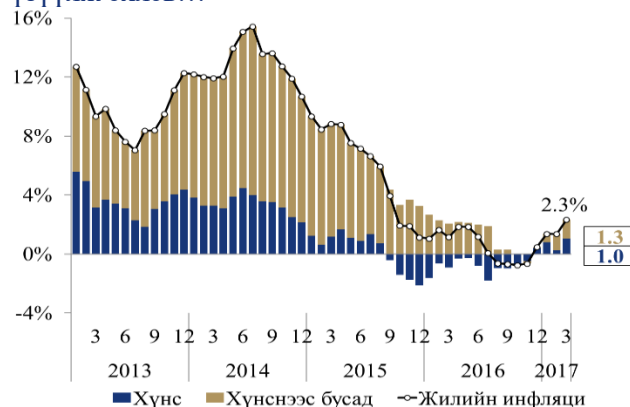
Улсын болон Улаанбаатар хотын хэмжээнд тооцсон жилийн инфляци өмнөх оны мөн үеэс давж эхэллээ...

Эх сурвалж: ҮСХ

Зураг II.1.1.2

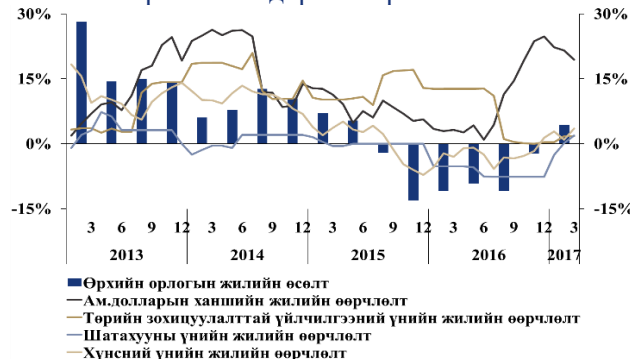
Хүнсний үнийн өөрчлөлт инфляцид эерэг нөлөө үзүүлж эхлэв...

Эх сурвалж: ҮСХ, Монголбанк

Зураг II.1.1.3

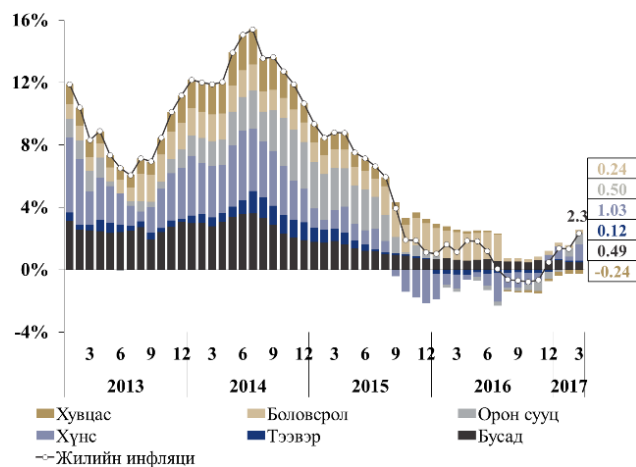
Өрхийн орлого өнгөрсөн оны мөн үеэс нэмэгдэж, төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханшийн жилийн өөрчлөлт өндөр хэвээр байна...

Эх сурвалж: ҮСХ, Монголбанк

Хэрэглээний үнийн индексийн сагс нь 12 дэд бүлгээс бүрдэнэ. Эдгээрээс 2017 оны 3 дугаар сарын байдлаар хувцас, боловсрол, орон сууц, хүнс болон тээврийн үнийн өөрчлөлт нь жилийн инфляцийн 80 орчим хувийг тайлбарлаж байна.

Зураг II.1.2.4

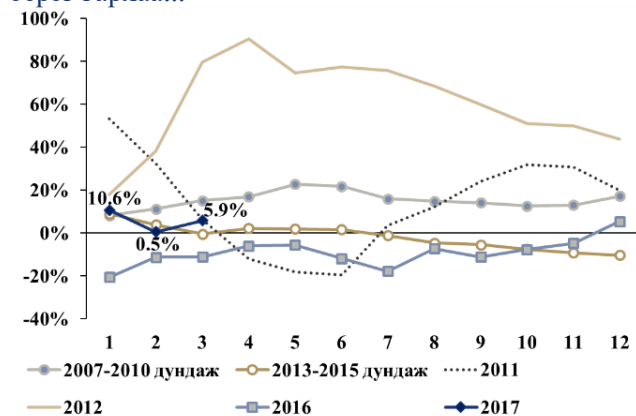

Эх сурвалж: YCX, Монголбанк

Махны үнэ 2017 оны 1 дүгээр улиралд улирлын онцлогоо даган оны эхнээс нийтдээ 38.2 хувиар өсөөд байна. Үнийн түвшинг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал жилийн өсөлт 5.9 хувьтай байна. Махны үнийн жилийн өсөлт 2014 оны 7 дугаар сараас 2016 оны 11 дүгээр сарын хооронд сөрөг түвшинд хадгалагдаж байсан бол сүүлийн 4 сарын хугацаанд дунджаар 5.6 хувьтай байна. 2015 оны 3 дугаар улирлаас эхлэн махны үнэ огцом хэлбэлзэлтэйгээр буурч байсан бөгөөд үнийн хандлага нь улирлын хандлагатайгаа нийцтэй байсан хэдий ч далайц нь олон жилийн дунджаас өндөр байсаар ирлээ. Энэхүү хандлага нь үнэ огцом бууруулж байсан тул богино хугацаанд эргэн өсөх, цаашлаад эргэн буурах орон зайг бий болгож байна (Зураг II.1.2.5).

Зураг II.1.2.5

Махны үнийн жилийн өөрчлөлт 4 сар дараалан эерэг гарлаа...

Эх сурвалж: YCX, Монголбанк

II.2 Эрэлт, нийлүүлэлт

II.2.1 Нийт эрэлт

Нийт эрэлт 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх оны мөн үеэс 4.2 хувиар өслөө. Тайлант улиралд өрхийн хэрэглээ, хөрөнгө оруулалт улирлын ДНБ-ий өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлсэн бол цэвэр экспорт, засгийн газрын хэрэглээ өсөлтөд сөргөөр нөлөөллөө.

Хэрэглээ

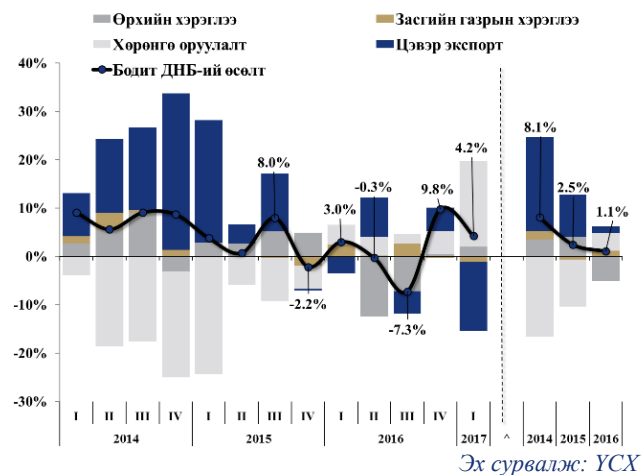
Өрх: Тайлант улиралд өрхийн хэрэглээ жилийн өмнөх үеэс 3.1 хувиар тэлж, улирлын ДНБ-ий өсөлтийг 2.0 нэгж хувиар нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлээ. Өнгөрсөн онд нийлбэр дүнгээрээ 2015 оноос 8.8 хувиар агшаад байсан өрхийн хэрэглээ 2017 оны 1 дүгээр улиралд ийнхүү өсөлттэй гарсан нь амралт, аялал жуулчлал, тээвэр, эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хэрэглээ өссөнөөр тайлбарлагдаж байна.

Өрхийн хэрэглээг өсгөсөн нэг гол хүчин зүйл нь сүүлийн 8 улирал дараалан буураад байсан өрхийн бодит орлогын өсөлт юм. Тэтгэвэр, тэтгэмж, цалингийн нэрлэсэн орлогын өсөлт, үнийн харьцангуй тогтвортой байдал нь өрхийн бодит орлогыг өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.7 хувиар өсөхөд нөлөөллөө (Зураг II.2.1.2).

Тайлант улиралд өрхийн орлого өссөн боловч өрхийн зарлага жилийн өмнөх түвшнээс 4.2 хувиар буурлаа. Өнгөрсөн жилийн мөн үетэй харьцуулахад хүнсний бус зарлага 6.7 хувиар, бусдаас үнэгүй авсан хүнсний болон хүнсний бус хэрэглээ 6.4 хувиар буурсан бол хүнсний болон бусад төрлийн зарлага 0.6 хувиар өссөн байна. Хувийн хэрэглээ нийт дүнгээр өссөн ч өрхийн орлого, зарлагын судалгаагаар нэг өрхийн зарлага ийнхүү буурчээ. (Зураг II.2.1.3)

Зураг II.2.1.1

Хөрөнгө оруулалт өсөлтийг тэтгэлээ.

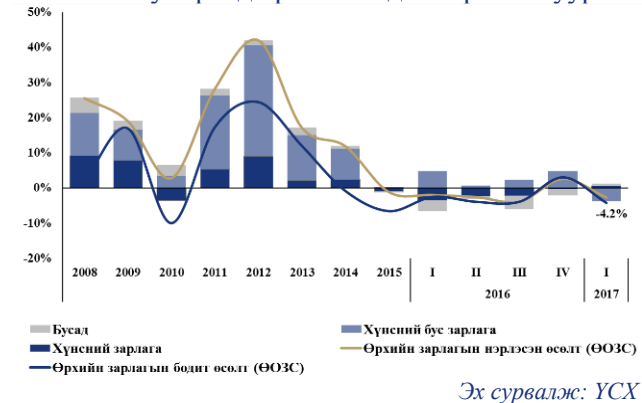
Зураг II.2.1.2

Өрхийн бодит орлого 8 улирлын дараа өсөлттэй гарлаа

Зураг II.2.1.3

Тайлант улиралд өрхийн бодит зарлага буурлаа

Засгийн газар: Тайлант улиралд засгийн газрын хэрэглээ өмнөх оны мөн үеэс 6.3 хувиар багасч, улирлын ДНБ-ий өсөлтөд 1.1 нэгж хувийн бууруулах нөлөө үзүүлээ. Батлагдсан төсвөөс харвал энэ онд засгийн газрын хэрэглээ эдийн засгийн өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлэхээргүй байна. (Зураг II.2.1.4)

Хөрөнгө оруулалт

Нийт хөрөнгө оруулалт (хөрөнгийн хуримтлал)-ын хэмжээ тайлант улиралд өмнөх оны мөн үеэс 105.5 хувиар тэлж, улирлын ДНБ-ийг өсөлтийг 17.7 нэгж хувиар нэмэгдүүллээ. Үүнийг бүрэлдэхүүнээр задалж харвал үндсэн хөрөнгийн хуримтлал өнгөрсөн оны мөн үеэс 53.2 хувиар нэмэгдэж өсөлтөд 7.3 хувийн, материаллаг хөрөнгөд гарсан өөрчлөлт 335.7 хувиар нэмэгдэж өсөлтөд 10.4 хувийн өсгөх нөлөөг тус тус үзүүлсэн. Үндсэн хөрөнгийн хуримтлал өсөхөд томоохон аж ахуй нэгжүүдийн өөрийн хөрөнгөөр оруулсан хөрөнгө оруулалт гол нөлөө үзүүлсэн бол материаллаг хөрөнгөд гарсан өөрчлөлтийг сэлбэг хэрэгсэлийн өсөлт тайлбарлаж байна. (Зураг II.2.1.5)

Цэвэр экспорт

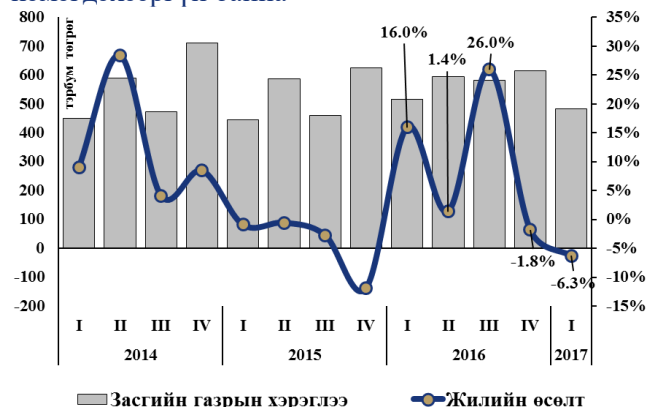
Цэвэр экспорт 2017 оны 1-р улиралд өнгөрсөн оны мөн үеэс 1255.8 хувиар буурч, эдийн засгийн өсөлтөд 14.4 нэгж хувийн бууруулах нөлөө үзүүлээ. Экспорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 34.5 хувиар өссөн хэдий ч импорт үүнээс илүү буюу 56.9 хувиар өссөн нь цэвэр экспорт буурах шалтгаан болж байна. (Зураг II.2.1.6)

Тайлант улиралд экспорт биет хэмжээгээр өмнөх оны мөн үеэс өсөхөд чулуун нүүрсний экспорт 149.5 хувь, төмрийн хүдэр, баяжмал 13.5 хувь, цайрын хүдэр 20.0 хувиар өссөн нь голлон нөлөөллөө. Харин мөнгөжөөгүй алтны экспорт 61.7 хувиар, боловсруулаагүй нефтийн экспорт 16.1 хувиар тус тус буурч экспортын биет хэмжээний өсөлтийг сааруулсан байна.

Оюу толгойн импорттой холбоотойгоор 2017 онд импортын хэмжээ өсөхөөр байна. Оюу толгойн баяжмалын алт, зэсний агууламж буурсан нь нийт экспортыг бууруулах нөлөө үзүүлж байгаа ч нүүрсний экспортын хэмжээ нэмэгдсэнээр энэ онд бараа, үйлчилгээний нийт экспорт өнгөрсөн оны түвшнээс буурахааргүй байна.

Зураг II.2.1.4

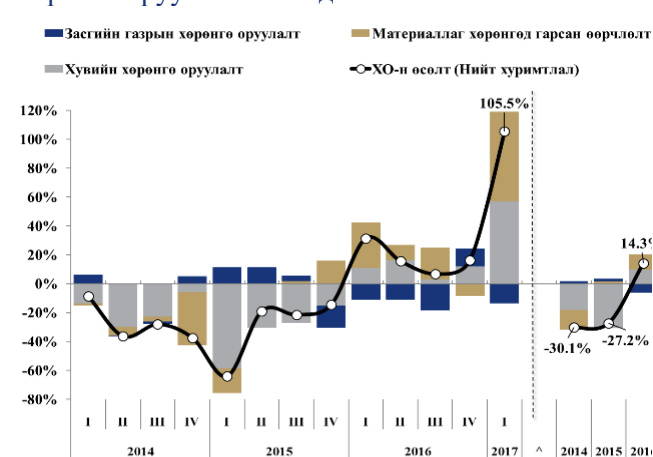
Засгийн газрын хэрэглээ өмнө жилээс нэмэгдэхээргүй байна

Эх сурвалж: УСХ

Зураг II.2.1.5

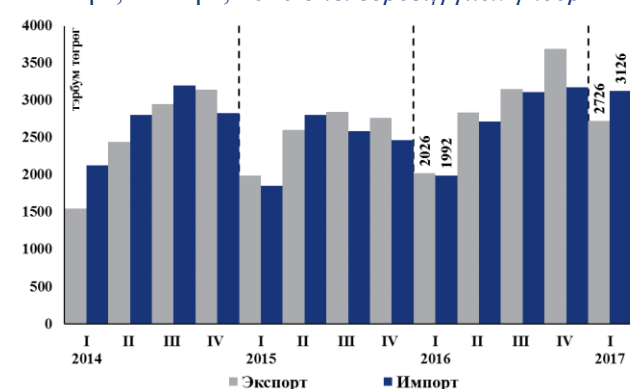
Хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж байна

Эх сурвалж: УСХ

Зураг II.2.1.6

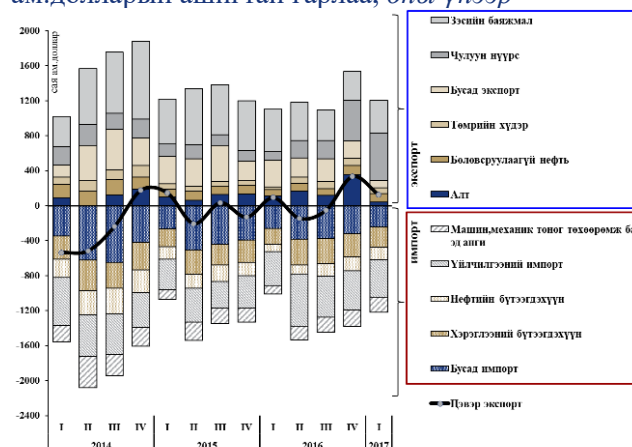
Экспорт, импорт, 2010 оны зэрэгцүүлэх үнээр

Эх сурвалж: УСХ

Тайлант улиралд цэвэр экспорт 46.4 сая ам.долларын ашигтай гарлаа, *оны үнээр*

Тайлант улиралд машин тоног төхөөрөмж, нефть, хэрэглээний бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний импорт өссөн тул бараа, үйлчилгээний нийт импорт нэрлэсэн дүнгээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 26.2 хувиар өслөө. Харин чулуун нүүрс болон төмрийн хүдрийн экспорт өссөнөөр бараа, үйлчилгээний экспорт 2017 оны 1-р улиралд нэрлэсэн дүнгээр өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 25.3 хувиар өсч, гадаад худалдаа 46.4 сая ам.долларын ашигтай гарлаа. (Зураг II.2.1.7)

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.2.1.8

Дотоод эрэлт 9 улирал дараалж буурсны эцэст өсөлттэй гарлаа

Эх сурвалж: YСХ

⁷ Зураг II.2.1.8-д хувьсагчдын тухайн улирлын утга дээр өмнөх гурван улирлын утгыг нэмж тооцсон

II.2.2. Нийт нийлүүлэлт

Бодит ДНБ 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх оны мөн үеэс 4.2 хувиар өслөө. Сүүлийн 2 жилийн турш агшиж байсан уул уурхайн бус салбар 2016 оны сүүлчээс идэвхжиж, тайлант улиралд 8.2 хувиар өсөв. Харин сүүлийн 3-4 жилийн турш өсөлтөд голлох нөлөө үзүүлж байсан уул уурхайн салбар өнгөрсөн оны сүүлийн хагасаас эхлэн буурч, тайлант улиралд 6.4 хувиар агшлаа.

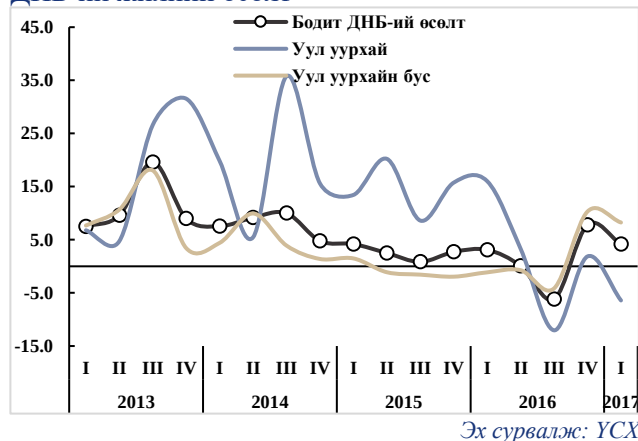
Тайлант улиралд эдийн засгийн өсөлт (4.2 хувь)-ийн дийлэнх буюу 2.5 нэгж хувийг худалдаа, 1.9 нэгж хувийг бүтээгдэхүүний цэвэр татварын⁸ өсөлт тайлбарлаж байна. Үүнээс гадна, боловсруулах 0.9 нэгж хувиар, тээвэр 0.6 нэгж хувиар, хөдөө аж ахуй 0.2 нэгж хувиар эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлсэн бол мэдээлэл холбоо, эрчим хүч, бусад үйлчилгээний⁹ салбарууд тайлант улирлын идэвхжилд төдийлөн нөлөө үзүүлсэнгүй. Нөгөөтэйгүүр, тайлант улиралд уул уурхай 1.8 нэгж хувиар, барилга 0.2 нэгж хувиар өсөлтийг сааруулах нөлөө үзүүлжээ.

Эдийн засгийн өсөлтийг салбаруудаар авч үзвэл, 2014 оны сүүлчээс хойш эдийн засгийн идэвхжил, орлогын бууралтыг даган саарч байсан худалдааны салбар сүүлийн 2 улиралд сэргээд байгаа бөгөөд тайлант улиралд өмнөх оны мөн үеэс 23.9 хувиар өсөв (Зураг II.2.2.4). Үүнд хүнс, өргөн хэрэглээний барааны борлуулалтаас илүүтэйгээр уул уурхайн бүтээн байгуулалтын нөлөөгөөр хүнд даацын машин механизм, тоног төхөөрөмжийн борлуулалт, суудлын автомашин, автобинзен, дизель түлшний борлуулалт нөлөөлөв.

Дотоодын үйлдвэрлэлийн идэвхжил, импорт буурсантай зэрэгцээд 2013 оны сүүлчээс хойш уналттай байсан бүтээгдэхүүний цэвэр татвар сүүлийн 2 улирлын туршид өмнөх оны мөн үеэс бодит дүнгээр 18 орчим хувиар нэмэгдэв (Зураг II.2.2.5). Үүнд улсын төсөвт төвлөрүүлсэн дотоодын болон импортын бараа, бүтээгдэхүүний НӨАТ, импортын гаалийн албан татварын орлого нэмэгдсэн нь голлон нөлөөлсөн. Нэг талаас, татвар төлөгчдийн суурь нэмэгдэж байгаагаас гадна тайлант улиралд нийт импорт, тэр дундаа машин механизм, тоног төхөөрөмжийн импорт огцом нэмэгдсэнээр уг өсөлтийг бий болголоо. Нөгөөтэйгүүр, автобензин, дизель түлшний онцгой албан татварын хувь хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс буурч, тайлант улиралд өмнөх оны НӨАТ-ын урамшууллын буцаалтыг хийсэн нь бараа, бүтээгдэхүүний татварын орлого бүрдүүлэлтийг бууруулах нөлөө үзүүлэв.

Зураг II.2.2.1

ДНБ-ий жилийн өсөлт

Хүснэгт II.2.2.1

Салбаруудын жилийн ба улирлын өсөлт

Салбарууд*	2016 YoY %	2016Q4 YoY %	2017Q1 YoY %	QoQ %**
ДНБ-ий өсөлт	1.0	7.8	4.2	-8.6
Худалдаа	-3.2	8.1	23.9	32.7
Бүт. татвар	0.8	18.9	18.4	54.3
Боловсруулах	-1.8	9.1	19.8	-8.4
Тээвэр ба агуулах	14.8	30.9	8.1	-48.6
Хөдөө аж ахуй	4.8	13.3	5.2	6.4
Эрчим хүч	4.1	4.4	2.3	-2.5
Мэдээлэл, холбоо	-0.5	0.6	1.2	9.6
Бусад үйлчилгээ	1.1	5.0	-0.1	12.4
Барилга	-15.9	-8.1	-14.3	-18.3
Уул уурхай	0.7	1.9	-6.4	-19.4

*2017Q1 өсөлтөд эзлэх хувиар эрэмбэлсэн

**улирлын хэлбэлзлийг арилгасан

Эх сурвалж: YCX

Зураг II.2.2.2

Аж үйлдвэрлэлийн салбаруудын өсөлт

⁸ Бүтээгдэхүүний цэвэр татварт НӨАТ, онцгой албан татвар болон гаалийн албан татвараас гадна татаасууд багтдаг.

⁹ Бусад үйлчилгээний салбарын өсөлтийн дийлэнх хувийг санхүү даатгал зуучлалын үйлчилгээ, үл хөдлөх хөрөнгийн үйлчилгээ бүрдүүлдэг.

Боловсруулах аж үйлдвэрлэлийн салбар 2015 оны сүүлийн хагасаас хойш саарч байсан ч сүүлийн 2-3 улирлын туршид тус салбарт өсөлтийн хурдац эрчимжиж, тайлант улиралд өмнөх оны мөн үеэс 19.8 хувиар өсөв (Зураг II.2.2.2). Уг өсөлтийг хүнсний бүтээгдэхүүн, тэр дундаа үр тарианы гурил, шингэн хүнсний үйлдвэрлэлээс гадна нэхмэл бүтээгдэхүүн, кокс, шахмал түлш үйлдвэрлэл голлон бүрдүүлж байна.

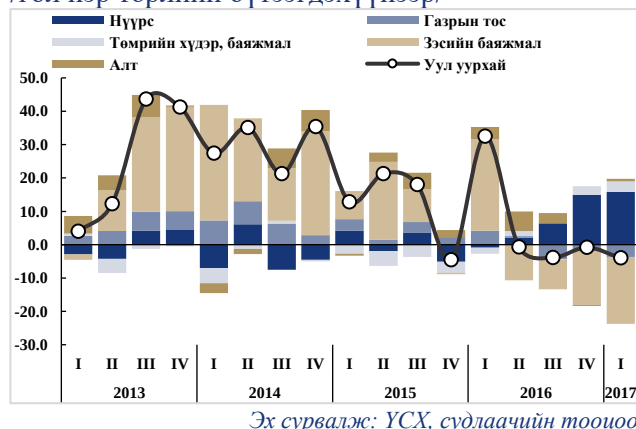
Өмнөх улирлын өсөлтийг бий болгож байсан тээврийн салбарын өсөлтийн хурдац саарсан ч тайлант улиралд өмнөх оны мөн үеэс 8.1 хувиар нэмэгдэв (Зураг II.2.2.4). Уг өсөлтийг уул уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн голлох нөлөөгөөр авто замын ачаа тээвэрлэлт бүрдүүлсэн бол төмөр замын ачаа тээвэрлэлт төдийлөн нөлөө үзүүлээгүй байна. Тодруулбал, төмөр замаар хийсэн импортын зориулалттай ачаа эргэлт өссөн хэдий ч нөгөөтэйгүүр, экспортын зориулалттай ачаа эргэлт бууруулах нөлөө үзүүлжээ.

Сүүлийн жилүүдэд эдийн засгийн өсөлтийг голлон бүрдүүлж байсан уул уурхайн салбар тайлант улиралд өмнөх оны мөн үеэс 6.4 хувиар буурав (Зураг II.2.2.2). Нэг талаас, олон улсын зах зээл дээр манай экспортын гол түүхий эдийн үнэ сэргэж, уурхайнуудын борлуулах нөхцөл сайжирч байгаа нь нүүрс, төмрийн хүдрийн олборлолт огцом өсөхөд нөлөөлж, улмаар сүүлийн 3 улирлын туршид уул уурхайн салбарын өсөлтийг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлж байна. Нөгөөтэйгүүр, Оюу толгойн ил уурхайгаас олборлож буй зэсийн баяжмал, үүнд агуулагдах металлын хэмжээ багасч сүүлийн 4 улирлын туршид уул уурхайн салбарын өсөлтийг сааруулах нөлөө үзүүллээ (Зураг II.2.2.3).

Төсөв болон төсөвтэй адилтгах зардлын санхүүжилтээр хийгдсэн хөрөнгө оруулалт, орон сууцны дэмжлэг үзүүлэх хөтөлбөрүүдийн нөлөөгөөр дэмжигдэж байсан барилгын салбарын идэвхжил 2014 оноос саарч байна. Тухайлбал, тайлант улиралд тус салбар өмнөх оны мөн үеэс 14.3 хувиар буурсан бөгөөд үүний дийлэнх нь орон сууцны зориулалттай барилга, угсралтын ажил удааширч, урт хугацааны дундаж түвшин рүүгээ ойртож байгаатай холбоотой бол орон сууцны бус, тэр дундаа худалдаа, үйлчилгээний зориулалттай барилга, угсралтын ажил салбарын өсөлтөд бага зэрэг эерэг нөлөө үзүүллээ (Зураг II.2.2.2).

Зураг II.2.2.3

Уул уурхайн салбарын үйлдвэрлэл /гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүнээр/

Зураг II.2.2.4

Үйлчилгээний салбаруудын өсөлт

Зураг II.2.2.5

Бүтээгдэхүүний цэвэр татварын өсөлт

II.2.3 Потенциал үйлдвэрлэл, үйлдвэрлэлийн зөрүү

Зураг II.2.3.1

Потенциал үйлдвэрлэл¹⁰-ийн өсөлт 2011-2013 онуудад 10 хувь давж эрчимтэй байсан бол 2014 оноос хойш хөрөнгө оруулалт саарсаны улмаас огцом удаахрсан. Потенциал үйлдвэрлэлийн өсөлт сүүлийн улирлуудад 2-3 орчим хувьтай байлаа (Зураг II.2.3.1).

Эх сурвалж: судлаачийн тооцоо

Зураг II.2.3.2

Нийт үйлдвэрлэл 2011-2013 онуудад потенциал хэмжээнээсээ давж, уул уурхайн бус салбарын нөлөөгөөр үйлдвэрлэлийн зөрүү¹¹ эерэг байсан. Харин сүүлийн 2 жилийн турш уул уурхайн бус салбарын үйлдвэрлэл агших нөлөөгөөр үйлдвэрлэлийн зөрүү сөрөг түвшинд хадгалагдсан бол тайлант улиралд эерэг боллоо. Энд бүтээгдэхүүний цэвэр татвар, худалдаа, боловс-руулах зэрэг салбарууд өссөн нь үйлдвэрлэлийн зөрүүг нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлэв. Уул уурхайн салбарын хувьд 2014 оны сүүлийн хагасаас эхлэн потенциал түвшнээсээ давж үйлдвэрлэж байсан бол 2016 оны дунд үеэс эхлэн зэсийн баямжмалын металлын агууламж багассантай холбоотойгоор сүүлийн улирлуудад нийт үйлдвэрлэлийн зөрүүг бууруулах нөлөө үзүүлж байна. (Зураг II.2.3.2).

Эх сурвалж: судлаачийн тооцоо

¹⁰ 1) Цэвэр статистик тооцооллын НР фильтр, 2) үйлдвэрлэлийн хүчин зүйлсийн мэдээллийг ашиглан тооцсон үйлдвэрлэлийн функц болон 3) макро эдийн засгийн гол үзүүлэлтүүдийн мэдээлэл, тэдгээрийн хоорондын хамаарлыг ашигладаг олон хувьсагчийн Калман фильтр гэсэн 3-н аргачлалаар тооцсон.

¹¹ Калман филтрээр тооцсон.

II.3 Нэгдсэн төсөв, Засгийн газрын өр

II.3.1 Монгол улсын нэгдсэн төсөв, түүний гүйцэтгэл

Нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл: Олон Улсын Валютын Сан (ОУВС)-гийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийн бодлогын арга хэмжээг тусган төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, төсвийн тодотголыг УИХ-ын 2017 оны хаврын чуулганаар баталсан. Тодотголоор төсвийн нийт тэнцэл дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (ДНБ)-ий -10.4 хувь, хүүний зардлыг хасч тооцсон анхдагч тэнцэл ДНБ-ий -5.8 хувьтай тэнцүү байхаар байна. 2017 оны 3 дугаар сарын байдлаар төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого 3 дугаар сарын төлөвлөгөөтэй харьцуулахад 103.1 хувь, нийт зардал 74.9 хувийн гүйцэтгэлтэй гарч нийт тэнцэл 255 тэрбум төгрөгийн, анхдагч тэнцэл 40 тэрбум төгрөгийн тус тус алдагдалтай гарлаа.

Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого: Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын 2017 оны эхний улирлын гүйцэтгэлээр орлогын албан татвар, нийгмийн даатгалын орлого болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварын орлого тус бүр төлөвлөгөөнөөс давж; онцгой албан татварын орлого болон татварын бус орлого дутуу гүйцэтгэлтэй гарлаа. Оны эхний улиралд төсвийн орло-го бүрэлдэхүүн тус бүрээр өнгөрсөн оноос өссөн. Үүнд голчлон уул уурхай, түүний бүтээн байгуулалттай холбоотой аж ахуй нэгж болон хувь хүний орлогын албан татварын орлого өссөн нь нөлөөллөө.

Нэгдсэн төсвийн нийт зардал, цэвэр зээл: Төсвийн зардал 2012-2016 онуудад оны эхний улирлын байдлаар 53.5-73.8 хувь буюу дунджаар 65.7 хувийн гүйцэтгэлтэй гарч байсан. Тайлант оны эхний улирлын байдлаар төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэлийг төлөвлөсөн дүнтэй харьцуулахад 74.9 хувьтай тэнцүү байна. Төсвийн зардлын гүйцэтгэлийг өнгөрсөн онтой харьцуулахад хөрөнгийн зардлын нийт зардалд эзлэх хувь 6.0 нэгж хувиар буурч, хүүний зардал 3.2 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна (Зураг 2). Энэ нь 2017 оны төсвийн тодотголоор хөрөнгийн зардлыг өнгөрсөн оноос 30 гаруй хувиар танасан, мөн 2016 онд Засгийн газрын өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх өрийн хэмжээ 2015 оноос 56 орчим хувиар нэмэгдсэн зэргээс шалтгаалж байна.

Хүснэгт II.3.1.1

Төсвийн үзүүлэлтүүд

тэрбум төгрөг	2016	2017	2017.03	Гүйцэтгэл
	Гүй.	Тод.	Гүйцэтгэл	%
Тэнцвэржүүлсэн орлого	5852	6036	1504	103.1
Татварын орлого	4997	5050	1289	107.3
Импорттой холбоотой	1449	1559	343	94.8
Уул уурхайтай холбоотой	325	185	52	87.0
Татварын бус орлого	855	986	215	83.5
Нийт зардал	9520	8750	1759	74.9
Анхдагч зардал	8532	7539	1544	74.3
Хүүний зардал	988	1211	215	86.0
Нийт тэнцэл	-3668	-2714	-255	
ДНБ-д эзлэх хувь	-15.3	-10.4	-1	
Анхдагч тэнцэл	-2680	-1503	-40	
ДНБ-д эзлэх хувь	-11.2	-5.8	0	

Эх сурвалж: Сангийн яам

Зураг II.3.1.1

Төсвийн орлогын бүрэлдэхүүн

Эх сурвалж: Сангийн яам

Зураг II.3.1.2

Төсвийн зардлын бүрэлдэхүүн

Эх сурвалж: Сангийн яам

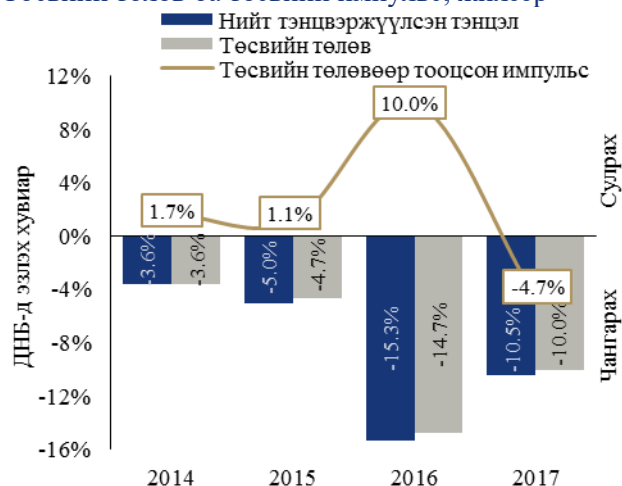
Төсвийн төлөв ба төсвийн импульс: Монгол улсын эдийн засгийн өсөлт, төсвийн орлого бүрдүүлэлт нь уул уурхай, эрдэс баялгийн үнийн хэлбэлзлээс ихээхэн хамаардаг тул нийт тэнцвэржүүлсэн тэнцлийг үйлдвэр-лэлийн зөрүүгээр засварлаж төсвийн төлөвийг тооцов.

Мөчлөгөөс үүдэлтэй төсвийн алдагдлын нөлөө 2015 онд ДНБ-ий -0.3 нэгж хувь байсан бол 2016 онд -0.6 нэгж хувь болж өссөн. 2017 онд үйлдвэрлэлийн зөрүү үр-гэлжлэн сөрөг түвшинд хадгалагдахаар байгаа бөгөөд үүнээс үүдэлтэй төсвийн алдагдлын нөлөө -0.5 нэгж хувь байхаар байна. Төсвийн тодотголын дүнг ашиглан тооцсон төсвийн импульс 2017 онд -4.7 нэгж хувь гара-хаар байна. Энэ нь төсвийн алдагдлын ДНБ-д эзлэх хувь 2016 онтой харьцуулахад дээрх хэмжээгээр буурах буюу төсвийн бодлого чангарахыг илэрхийлж байна.

Энэ оны 1 дүгээр улирлыг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад нэрлэсэн ДНБ 21 орчим хувиар, төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого 37 орчим хувиар өсөөд байна. Харин төсвийн зарлага өнгөрсөн оноос төдийлөн өсөөгүй тул 2017 оны 1 дүгээр улиралд төсвийн төлөв -4.7 хувьтай гарч өнгөрсөн оны мөн үеэс 7.7 нэгж хувиар чангарлаа.

Зураг II.3.1.3

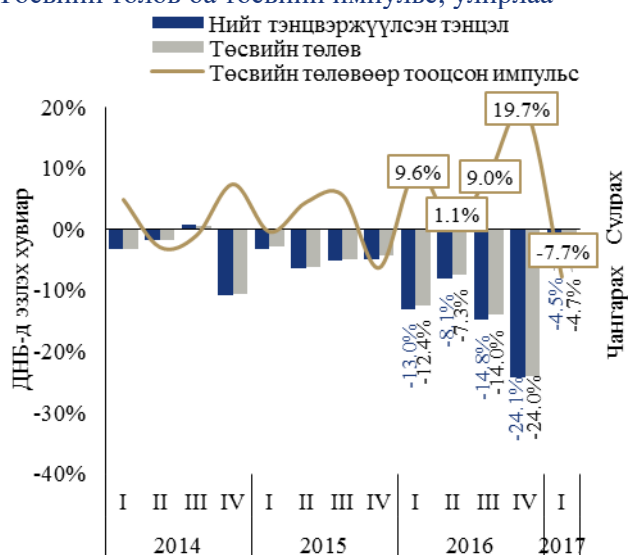
Төсвийн төлөв ба төсвийн импульс, жилээр

Эх сурвалж: Монголбанк, Судлаачийн тооцоолол

Зураг II.3.1.4

Төсвийн төлөв ба төсвийн импульс, улирлаа

Эх сурвалж: Монголбанк, Судлаачийн тооцоолол

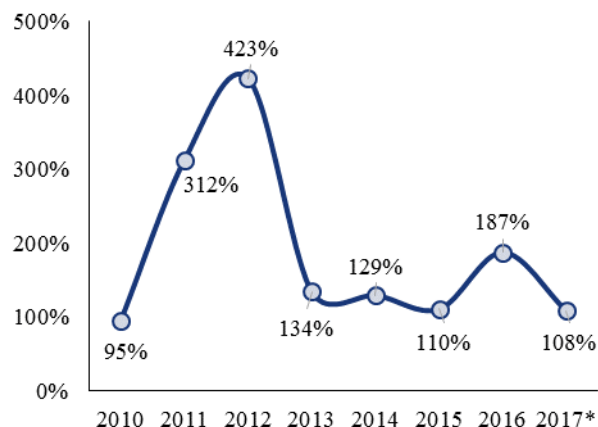
II.3.2 Засгийн газрын өр

Өрийн эргэн төлөлт, шинээр авсан зээлийн харьцаа¹²: Сүүлийн жилүүдэд уг харьцаа дийлэнхдээ 100 хувиас давж байсан. ОУВС-тай байгуулсан “Стэнд бай” хөтөл-бөрийн дагуу авсан зээл, Чингис бондын нөлөөгөөр 2009, 2012 онд огцом өндөр дүнтэй гарч байсан. 2017 онд зээл үнэт цаасны үндсэн төлбөр болон зээлийн үйлчилгээний төлбөрт нийт 9705.3 тэрбум төгрөг төлж, 10476.8 тэрбум төгрөгийн зээл болон үнэт цаас шинээр гаргаснаар өрийн эргэн төлөлт, шинээр авсан зээлийн харьцаа 108 хувьд хүрч, 2018 оноос 80 орчим хувиар буурахаар байна. 2017 онд Хөгжлийн банкны 580 сая ам.долларын бондын эргэн төлөлтийг 7 жилийн хугацаатай Засгийн газрын бонд гарган төлснөөс гадна Төсвийн тодотголд тусгаснаар энэ оны 4 дүгээр улиралд нийтдээ 3 их наяд орчим төгрөгтэй тэнцэх хэмжээний гадаад үнэт цаас төлөхөөр тооцоолсон байна. ОУВС-гийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр хэрэгжүүлснээр олон улсын байгууллагууд болон бусад улсуудаас хөтөлбөрийн зээл орж ирэхээр хүлээгдэж байна.

Өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын нийт өр: 2016 оны 9 дүгээр сарын 9-ний өдрийн “Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль”-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн үлдэгдлийн ДНБ-д эзлэх хувь хэмжээг 2016 оны төсвийн жилд 88 хувь, 2017 оны төсвийн жилд 85 хувь, 2018 оны төсвийн жилд 80 хувь, 2019 оны төсвийн жилд 75 хувиас хэтрэхгүй байхаар заасан байна. 2017 оны Төсвийн тодотголоор 2017-2019 онд Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийн хэмжээ хуульд заасан дээд хэмжээнд байхаар батлагдлаа.

Зураг II.3.2.1

Өрийн эргэн төлөлт, шинээр авсан зээлийн харьцаа

Эх сурвалж: Сангийн яам

Хүснэгт II.3.2.1

Өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын өр

	2015	2016	2017	2018	2019
тэрбум төгрөг	Гүй.	Гүй.	Тод.	Төс.	Төс.
Засгийн газрын нийт өр	12124	18964	22144	22155	23547
ДНБ-д эзлэх хувь	52.4	79.4	85.0	80.0	75.0
Үүнээс: Гадаад өр	28.6	44.1	-	-	-
Өрийн хязгаар/ДНБ	58.3	88.0	85.0	80	75

Эх сурвалж: Сангийн яам

¹² Тайлант онд засгийн газраас борлуулсан нийт үнэт цаас болон шинээр авсан зээлийн хэмжээг, тус хугацаанд төлсөн үнэт цаас, зээлийн эргэн төлөлт болон зээлийн үйлчилгээний төлбөрийн нийт дүнд харьцуулан “Өрийн эргэн төлөлт, шинээр авсан зээлийн харьцаа”-г тооцов.

II.4 Хөдөлмөрийн зах зээл

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 2011 оноос хойш хамгийн бага түвшинд хүрсэн бол уул уурхайн салбарт хийгдэж буй томоохон бүтээн байгуулалтын голлох нөлөөгөөр уул уурхай, худалдаа болон тээврийн салбарт ажиллагчдын тоо өсч, улмаар нийт ажил эрхлэлтийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 5.3 хувиар нэмэгджээ.

II.4.1 Ажил эрхлэлт, ажилгүйдэл

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх оны мөн үеэс 0.5 нэгж хувиар, өмнөх улирлаас 0.9 нэгж хувиар буурчээ. Ажиллагсадын нэмэгдэж, ажилгүйчүүдийн тоо буурсан ч хөдөлмөрийн насны хүн амын өсөлт өндөр байсан нь ажиллах хүчний оролцооны түвшин буурахад нөлөөлсөн байна. Тухайлбал, хөдөлмөрийн насны хүн ам¹³ өмнөх оны мөн үеэс 68,414 (3.3 хувь)-иар өссөн байхад эдийн засгийн идэвхитэй хүн амын тоо¹⁴ 22,496 (2.4 хувь)-иар нэмэгдсэн байна. Өөрөөр хэлбэл, эдийн засгийн идэвхигүй хүн амын өсөлт (4.7 хувь), ялангуяа хөдөлмөрийн насны хүн ам эдийн засгийн идэвхитэй хүн амаас илүү хурдтай өсөлттэй байв.

Тайлант улиралд уул салбарын сэргэлт, тухайн салбарт хийгдэж буй томоохон бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор уул уурхай, худалдаа, тээврийн салбарт ажиллагчдын тоо өссөн бол ажилгүйдлийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 2.5 нэгж хувиар буурлаа. Тухайлбал, ажилгүйчүүдийн тоо 115,327 болж өмнөх оноос 19.7 хувиар буурчээ. Хөдөлмөрийн биржид бүртгэлтэй ажилгүйчүүдээс ажилд орсон иргэдийн тоо өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 10,240-өөр буурсан байна.

Ажиллагчдын тоо 2017 оны 1 дүгээр улиралд 1,147,015 болж өмнөх оны мөн үеэс 5.3 хувиар өссөн. Эдийн засгийн салбаруудын ажиллагчдын өсөлтийг авч үзвэл худалдааны салбарт 23.7% (39,305), уул уурхайн салбарт 46.6% (16,220), төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа албан журмын нийгмийн хамгааллын салбарт 12.9% (8,980)-иар тус тус нэмэгдсэн бол барилгын салбарт 30.4% (22,188), мэдээлэл холбооны салбарт 52.5% (12,576)-иар тус тус буурсан байна.

Ажиллагчдын өсөлтийг хөдөлмөр эрхлэлтийн статусаар авч үзвэл цалин хөлстэй ажиллагч (31,389), хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч (27,538), өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогчдын тоо (4,001) өмнөх оны мөн үеэс нэмэгдсэн бол мал аж ахуй эрхлэгч (3,834), ажил олгогчид (792), нөхөрлөл холбооны гишүүд (376) болон бусад хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэгчид өмнөх оны мөн үеэс буурсан.

Хүснэгт II.4.1.1

Хөдөлмөрийн зах зээлийн үзүүлэлтүүд¹⁷

Он	2015	2016	2016	2017
			Q1	Q1
Ажиллагсад (мян. хүн)	1067.6	1132.8	1089.3	1147.0
жилийн өсөлт	2.6%	6.1%	-2.5%	5.3%
Хөдөө аж ахуй	335	352	320	319
Аж үйлдвэр	207	209	210	209
Худалдаа	154	173	166	205
Үйлчилгээ	371	399	393	414
Ажилгүй иргэд (мян. хүн)	96.5	107.0	143.5	115.3
жилийн өсөлт	10.9%	10.9%	62.0%	-19.7%
Ажиллах хүчний оролцоо, %	60.5	60.4	60.0	59.5
жилийн өөрчлөлт	0.2	-0.1	-1.5	-0.5
Ажилгүйдэл, %	8.3	8.6	11.6	9.1
жилийн өөрчлөлт	0.6	0.3	4.2	-2.5

Эх сурвалж: YCX

Зураг II.4.1.1

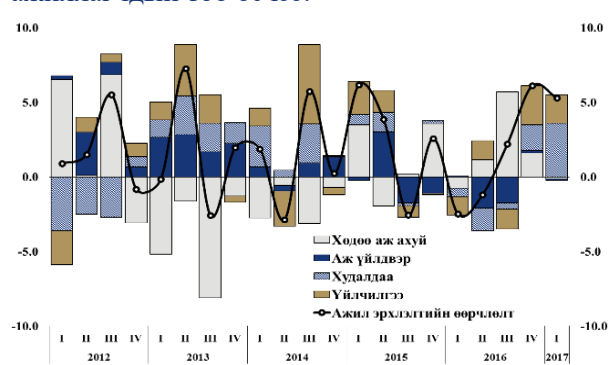
Шинээр ажилд орсон иргэдийн тоо буурчээ.

Эх сурвалж: YCX

Зураг II.4.1.2

Худалдаа болон үйлчилгээний салбаруудад ажиллагчдын тоо өсчээ.

Эх сурвалж: YCX

¹³ Монгол улсын “Хөдөлмөрийн тухай” хуулинд хөдөлмөрийн насны хүн амд 15-59 насны хүн амыг хамруулна гэж заасан байдаг бол YCX-ноос олон улсын ангиллын дагуу 15-аас дээш насны нийт хүн амын тоогоор хөдөлмөрийн насны хүн амыг төлөөлүүлэн авч үздэг.

¹⁴ Ажиллагчид болон бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн нийлбэрээр тодорхойлогдоно.

¹⁷ Ажиллах хүчний судалгаа

II.4.2 Цалин, бүтээмж

Хөдөлмөрийн бүтээмжийн өсөлт 2012 оноос хойш хамгийн бага түвшинд хүрлээ.

ДНБ-ийг¹⁵ нийт ажиллагчдын тоонд хувааж тооцсон хөдөлмөрийн бүтээмжийн жилийн өөрчлөлт тайлант улиралд -3.9 хувь боллоо. Хөдөлмөрийн бүтээмжийн өсөлт ийнхүү буурахад ажиллагчдын тооны өсөлт (5.3) ДНБ-ий өсөлтөөс өндөр байсан нь голлон нөлөөллөө (Зураг II.4.2.1).

Үйлдвэрлэлийн нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд шаардлагатай хөдөлмөрийн дундаж зардлыг илэрхийлдэг гол үзүүлэлт болох нэгж хөдөлмөрийн зардал¹⁶ (НХЗ) 2017 оны 1 дүгээр улиралд өслөө. Үүнд нэрлэсэн цалин (10.1%) өссөн байхад, тухайн улирлын ДНБ-ий хувьд тооцсон хөдөлмөрийн бүтээмж (1.1%) буурсан нь нөлөөлөв. Хөдөө аж ахуйн салбарын НХЗ-н өсөлт бусад салбарынхаас бага өсөлттэй байгаа нь тус салбарын цалингийн өсөлт бага байсантай холбоотой. (Зураг II.4.2.2).

Улсын нэрлэсэн дундаж цалин 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх оны мөн үеэс 10.1 нэгж хувиар нэмэгдэж, 959'100 төгрөгт хүрсэн. Үүнийг эдийн засгийн салбаруудаар авч үзвэл санхүү болон даатгал (-1.3%), урлаг үзвэр тоглоом наадмын салбар (-1.2%)-аас бусад салбарт нэрлэсэн цалин өссөн. Тухайлбал, уул уурхай олборлолт (26.5%), боловсруулах үйлдвэр (24.1%), барилгын (15%) салбарт нэрлэсэн цалин өссөн.

Зураг II.3.2.1

Хөдөлмөрийн бүтээмж буурлаа.

Зураг II.3.2.2

Нэгж хөдөлмөрийн зардал эргэн өслөө.

Зураг II.3.2.3

Өрхийн цалингийн орлого 2012 оноос хойш хамгийн өндөр түвшинд хүрлээ.

¹⁵ ДНБ-ийг тооцохдоо тухайн улирлын бодит ДНБ дээр өмнөх 3 улирлын бодит ДНБ-ийг нэмж тооцсон.

¹⁶ Нэгж хөдөлмөрийн зардал = Ажиллагчид*Нэрлэсэн цалин/Бодит үйлдвэрлэл = Нэрлэсэн цалин/Хөдөлмөрийн бүтээмж, зэрэгцүүлэх үнээр

II.5 Мөнгө, санхүүгийн зах зээл

II.5.1 Мөнгө, зээлийн үзүүлэлтүүд

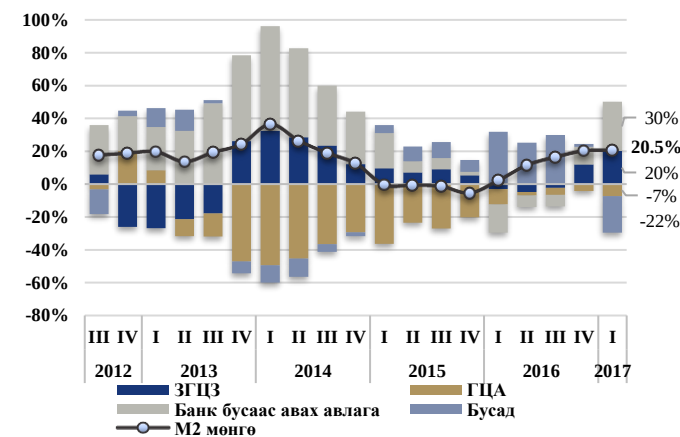
Мөнгө, зээлийн үзүүлэлтүүдийн өсөлт 2017 оны 1 дүгээр улиралд нэмэгдсэн. Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтөд Засгийн газрын банкны системээс авсан цэвэр зээлийн өсөлт голчлон нөлөөлж байна. Харин зээлийн өсөлтийн дийлэнх нь хэрэглээний зориулалттай олгосон зээлийн өсөлт байна. Тайлант улиралд өмнөх жилийн мөн үетэй харьцуулахад М2 мөнгө 20.5 хувиар, банкуудын зээлийн үлдэгдэл 7.1 хувиар нэмэгдлээ.

Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлт нэмэгдэж байгаа нь дотоод цэвэр актив өмнөх жилийн мөн үеэс 19.6 хувиар өссөнөөс шалтгаалсан. Төсвийн алдагдал нэмэгдэж, гадаад санхүүжилт хомс нөхцөлд төсвийн алдагдлыг дотоод эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх шаардлагатай байсан. Засгийн газрын банкны системээс авсан зээлийн дүн өмнөх жилээс 5.5 дахин нэмэгдэж мөнгөний нийлүүлэлт өсөхөд голлон нөлөөлөв. Түүнчлэн ипотекийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилт нэмэгдэж, хэрэглээний зориулалттай зээлийн дүн өсч байгаа нь мөнгөний нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлжээ.

Эдийн засаг дахь мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтийг банкны системийн эх үүсвэр талаас авч үзвэл төгрөгийн хадгаламж, харилцах дансны өсөлт гол нөлөөг үзүүлсэн. Төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 27, 36 хувиар өссөн нь мөнгөний нийлүүлэлтийг 13.7 нэгж хувиар нэмэгдүүлсэн. Төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн өсөлтийн дийлэнх хувийг иргэдийн төгрөгөөр байршуулсан харилцах, хадгаламжийн өсөлт бүрдүүлж байна. Эх үүсвэрийн өсөлтийг валютын төрлөөр авч үзвэл эх үүсвэрийн долларжилт буурч, гадаад валютын харилцах, хадгаламжийн нийт мөнгөний нийлүүлэлтэд эзлэх хувь буурч, төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн жин өссөн. Сүүлийн 2 улирал дараалан буураад байсан төгрөгийн хадгаламжийн нийт мөнгөний нийлүүлэлтэд эзлэх хувь тайлант улиралд өссөн нь төгрөгт итгэх итгэл сэргэж байгааг харуулж байна. Түүнчлэн эдийн засаг дахь хамгийн хөрвөх чадвар сайтай мөнгө болох М1 мөнгөний өсөлт жилийн 31.5 хувьд хүрч нэмэгдсэн.

Зураг II.5.1.1

М2 мөнгөний жилийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн, актив тал

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.5.1.2

М2 мөнгөний жилийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн, пассив тал

Эх сурвалж: Монголбанк

Хүснэгт II.5.1.3

Мөнгөний нийлүүлэлт: актив, пассив тал

Төрбум төгрөгөөр	2014	2015	2016	2017Q1
Гадаад цэвэр актив	-2021	-4169	-4591	-5056
Дотоодын цэвэр актив	12656	14218	16668	17246
Мөнгөний нийлүүлэлт /М2/	10635	10049	12077	12189
М1 мөнгө	1817	1685	2090	2083
Банкнаас гадуурх мөнгө	499	459	563	552
Харилцах данс, ₮	1317	1227	1527	1531
Бараг мөнгө	8818	8364	9986	10106
Хадгаламж, ₮	5410	5434	5767	6459
Хадгаламж, \$	1969	1948	2781	2339
Харилцах данс, \$	1439	982	1438	1308

Эх сурвалж: Монголбанк

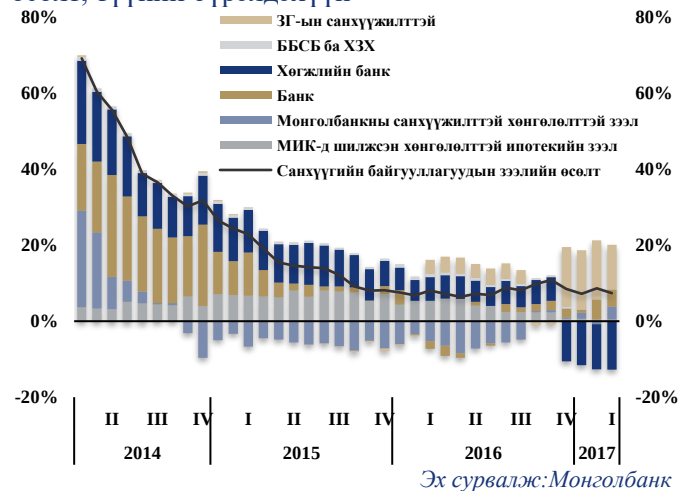
Санхүүгийн байгууллагуудын¹⁸ зээл тайлант улиралд 2 хувиар нэмэгдэж 19.7 их наяд төгрөгт хүрэв. Үүний 49 хувийг банкууд өөрийн эх үүсвэрээр олгосон зээл, 14 хувийг Хөгжлийн банк, 19 хувийг Монголбанкны санхүүжилттэй ипотекийн зээл, 17 хувийг Засгийн газрын санхүүжилттэй зээл бүрдүүлж байна. Хөгжлийн банкнаас аж ахуйн нэгжүүдэд олгосон 3 орчим их наяд төгрөгийн зээлийг өмнөх улиралд нэгдсэн төсөвт шилжүүлсэнтэй холбоотойгоор Хөгжлийн банкны зээлийн үлдэгдэл буурч, Засгийн газрын зээл нэмэгдсэн. Харин банкуудын өөрийн эх үүсвэрээр олгосон зээл өмнөх оны мөн үеэс 9 хувиар өссөн нь санхүүгийн байгууллагуудын нийт зээлийг 5 нэгж хувиар нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлсэн. Энэхүү өсөлтийн дийлэнх хувийг хэрэглээний зориулалттай олгосон зээл эзэлж байна.

Хадгаламжийн байгууллагуудын¹⁹ зээлийн үлдэгдэл жилийн 7.1 хувиар өссөн. Сектороор авч үзвэл иргэдийн зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 16 хувиар нэмэгдсэн. Иргэдийн зээлийг зориулалтаар ангилвал иргэдийн жижиг, дунд үйлдвэрлэлд олгосон зээлээс бусад зээл нэмэгдсэн. Ипотекийн зээл тайлант улиралд жилийн 29 хувиар нэмэгдсэн нь суурь үеийн нөлөө буюу хууль, эрх зүйн өөрчлөлтөөс шалтгаалан 2016 оны эхний саруудад ипотекийн зээлийн санхүүжилт түр зогссон байсантай холбоотой. Хэрэглээний зээлийн жилийн өсөлт нэмэгдэж 16 хувьд хүрсэн бөгөөд энэ нь зээлийн өсөлтийн дийлэнх хувийг бүрдүүлж байна. Хэрэглээний зээл²⁰ тайлант улиралд нэмэгдэхэд гол нөлөөлсөн бүрэлдэхүүн нь сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй байгаа тэтгэврийн болон цалингийн зээл юм.

Эдийн засгийн голлох салбаруудад зээлийн өсөлт буурсаар байна. Барилга болон уул уурхайн салбарын зээл үргэлжлэн буурч, нийт зээлийн өсөлтийг харгалзан 2.7 нэгж хувь, 3.6 нэгж хувиар бууруулах нөлөөтэй байв. Эдийн засгийн өсөлт саарч, эдгээр салбаруудад олгосон зээлийн хугацаа хэтрэлт нэмэгдэж, чанаргүй болж байгаагаас тухайн салбаруудад олгох зээл бага байна. Үл хөдлөх хөрөнгийн салбарын зээл жилийн 32 хувиар өсч, нийт зээлийг 4 нэгж хувиар нэмэгдүүлсэн нь салбарууд дотор хамгийн өндөр нөлөөтэй байв. Ипотекийн зээл өссөн нь үл хөдлөх

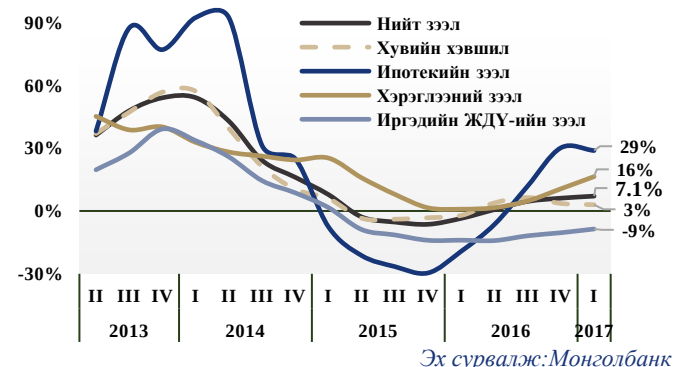
Зураг II.5.1.4

Санхүүгийн байгууллагуудын нийт зээлийн жилийн өсөлт, түүний бүрэлдэхүүн

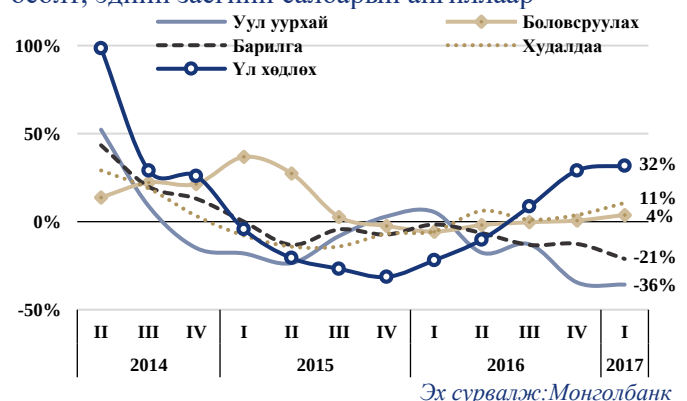
Зураг II.5.1.5

Хадгаламжийн байгууллагуудын зээлийн жилийн өсөлт, сектороор

Зураг II.5.1.6

Хадгаламжийн байгууллагуудын зээлийн жилийн өсөлт, эдийн засгийн салбарын ангиллаар

¹⁸ Санхүүгийн байгууллагууд нь банк, хадгаламж, зээлийн хоршоо, МИК, Хөгжлийн банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагаас бүрддэг.

¹⁹ Хадгаламжийн байгууллага нь банк болон хадгаламж, зээлийн хоршооноос бүрдэнэ.

²⁰ Хэрэглээний зээл нь цалингийн, хэрэглээний, тэтгэврийн, картны болон хадгаламж барьцаалсан зээлээс бүрддэг.

хөрөнгийн салбарын зээлийн өсөлтийг тайлбарлаж байна. Харин худалдааны салбарын зээлийн үлдэгдэл жилийн 11 хувиар өссөн нь тайлант улиралд зарим аж ахуйн нэгжүүдэд олгосон өндөр дүнтэй зээлээс шалтгаалав.

Шинээр олгосон зээлийн өсөлтийг хэрэглээний зориулалттай болон худалдааны салбарт олгосон зээл голлон тайлбарлаж байна. Банкуудын шинээр олгосон зээлийн хэмжээ тайлант улиралд жилийн 25.6 хувиар өссөн. Шинээр олгосон цалингийн зээл жилийн 52 хувь, хэрэглээний зориулалттай зээл жилийн 50 хувиар өссөн. Эдгээр нь банкуудын шинэ зээл олголтыг 17 хувиар нэмэгдүүлсэн.

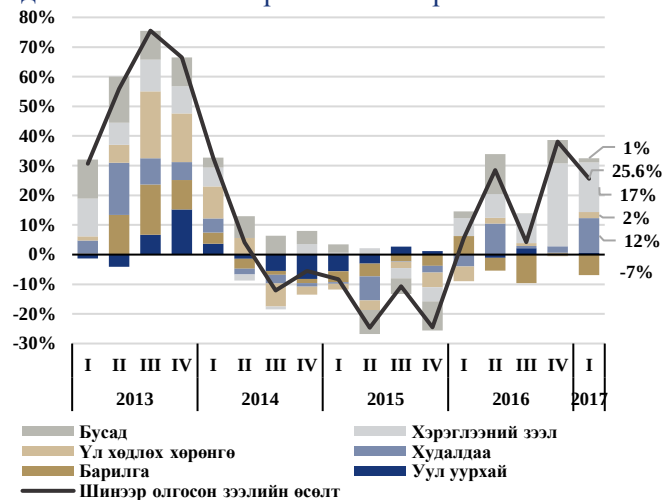
Банкуудын чанаргүй болон хугацаа хэтэрсэн зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь тайлант улиралд 2016 оны эцэстэй харьцуулахад 0.2 хувиар нэмэгдсэн. Эдийн засгийн салбаруудаар салган авч үзвэл нийт чанаргүй зээлийн 48 хувийг уул уурхай болон худалдааны салбарын зээл бүрдүүлж байна. Сүүлийн жил гаруй хугацаанд өсөлттэй байсан худалдааны салбарт хамаарах чанаргүй зээлийн үлдэгдэл энэ улиралд 14 хувиар буурсан. Хэдийгээр худалдааны салбарын чанаргүй зээл буурсан ч хугацаа хэтэрсэн зээлийн дүн өмнөх улирлаас 78 хувиар өссөн. Нийт хугацаа хэтэрсэн зээлийн 60 хувийг уул уурхай, барилга, худалдааны салбарын зээл дангаараа эзэлж байна.

II.5.2 Хүү

Монголбанкны Мөнгөний бодлогын зөвлөлөөс 2017 оны 3 дугаар сард хуралдаж Бодлогын хүүг 14 хувьд хэвээр хадгалах шийдвэр гаргасан. Гадаад төлбөрийн дарамт буурснаас эдийн засаг, санхүүгийн зах зээлд дээрх эерэг өөрчлөлтүүд гарсан хэдий ч төсвийн болон гадаад секторын тодорхой бус байдал хэвээр байгаа тул Бодлогын хүүг хэвээр хадгалах шийдвэрийг гаргаж байсан.

Зураг II.5.1.7

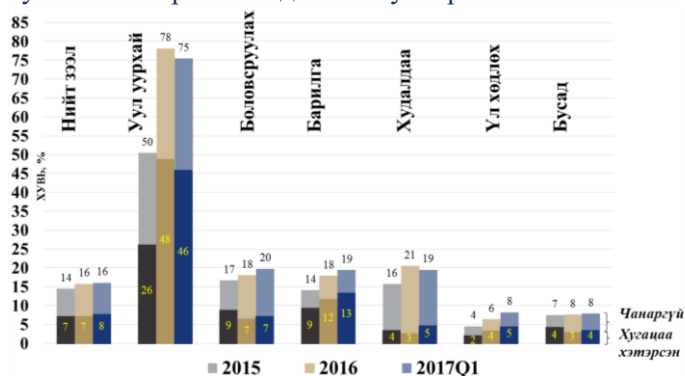
Банкуудын шинээр олгосон зээлийн жилийн өсөлт, эдийн засгийн салбарын ангиллаар

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.5.1.8

Банкуудын чанаргүй болон хугацаа хэтэрсэн зээл, тухайн салбарын зээлд эзлэх хувиар

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.5.2.1

Бодлогын хүү 1 нэгж хувиар буурч, 14 хувьд хүрсэн.

Эх сурвалж: Монголбанк

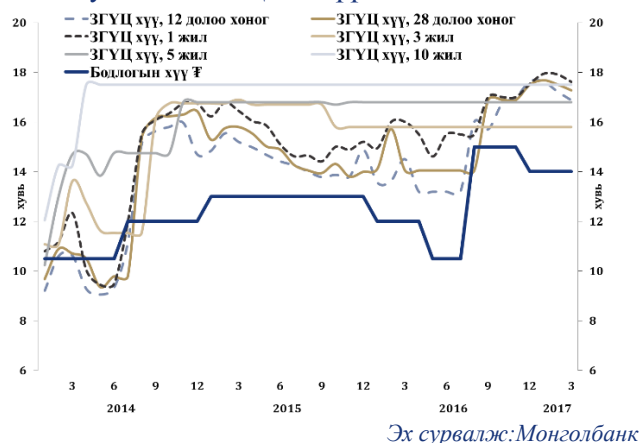
Богино хугацаат буюу 1 жил хүртэлх хугацаатай засгийн газрын үнэт цаас (ЗГҮЦ)-ны хүү 2017 оны 3 дугаар сард 16.8 хувь болж өмнөх улирлаас 0.75 нэгж хувиар буурав. ЗГҮЦ-ны хүү буурахад төсвийн орлого өмнөх жилийн мөн үеэс өсч, төсвийн алдагдал бууран, ЗГҮЦ-ыг арилжаалах шаардлага буурсан нь голлон нөлөөлсөн. Монголбанкаар дамжуулан арилжаалагддаг ЗГҮЦ 2017 оны 1 дүгээр улиралд цэвэр дүнгээр 61 тэрбум төгрөгийн эргэн төлөлт хийгдэж, үлдэгдэл буурсан.

Банкуудын зээл, хадгаламжийн хүү тайлант улиралд өмнөх улирлаас төдийлөн өөрчлөгдсөнгүй. Төгрөгийн зээлийн хүү өмнөх улирлаас 0.2 хувиар өсч, төгрөгийн хадгаламжийн хүү 0.1 хувиар буурсан. Ипотекийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтийн нөлөөгөөр хөнгөлөлттэй зээлийн хүү зах зээл дэх зээлийн хүүгээс доогуур тогтоход нөлөөлж байна. Гадаад валютын зээлийн хүү өмнөх улирлаас 1.8 хувиар буурсан. Гадаад валютын зээлийн хүү буурахад тайлант улиралд боловсруулах болон худалдааны салбарт гадаад валютаар шинээр олгосон бага хүүтэй зээл голчлон нөлөөлсөн. Төгрөгөөр байршуулсан хадгаламжийн хүү өмнөх улирлаас 0.4 нэгж хувиар буурч, валютын хадгаламжийн хүү 0.2 хувиар өссөн.

Төгрөгийн харьцангуй өгөөж 2017 оны 1 дүгээр улиралд эерэг түвшинд хүрсэн. Төгрөгийн нэрлэсэн ханш тайлант улиралд өмнөх улирлаас 2.8 хувиар чангарсан нь төгрөгийн харьцангуй өгөөж эерэг болоход нөлөөлөв. Экспортын орлого нэмэгдэж, ОУВС-гийн хөтөлбөр хэрэгжихтэй холбоотойгоор төгрөгийн ханшийн хэлбэлзэл буурч, чангарах чиглэлд өөрчлөгдөж байгаа нь зах зээл дэх хүлээлт эерэг болж буйг харуулж буй нэг үзүүлэлт байна.

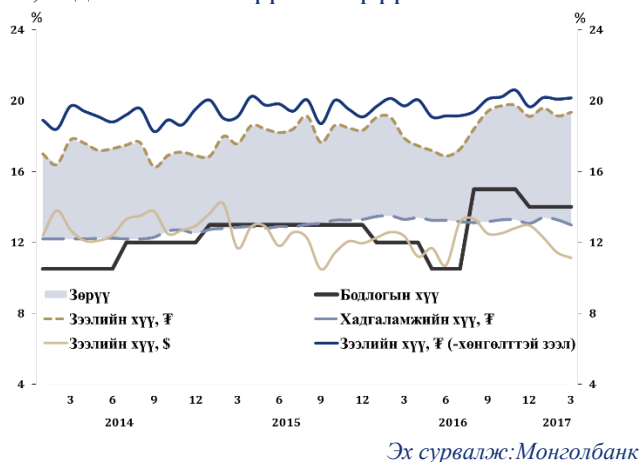
Зураг II.5.2.2

Богино хугацаат ЗГҮЦ-ны хүү нэмэгдсэн.

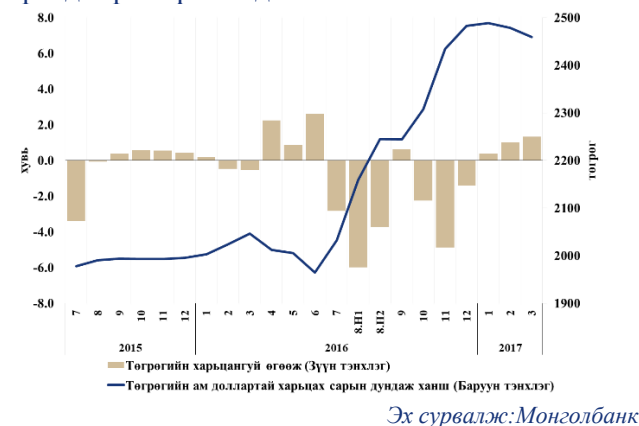
Зураг II.5.2.3

Зээл, хадгаламжийн хүүний зөрүү өссөн.

Зураг II.5.2.4

Төгрөгийн харьцангуй өгөөж 2017 оны 1 дүгээр улиралд эерэг түвшинд байна.

II.5.3 Валютын ханш

Төгрөгийн ам.доллартай харьцах дундаж ханш 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх улирлаас 65.3 төгрөг буюу 2.7 хувь²¹, өмнөх оны мөн үеэс 450.3 төгрөг буюу 22.2 хувиар суларч 2475.7 төгрөгт хүрэв /Зураг II.5.3.1/.

Төгрөгийн нэрлэсэн үйлчилж буй ханш 2017 оны 1-р улирлын эцэст өмнөх оны мөн үеэс 15.9 хувиар суларч, гадаад харьцангуй үнэ 0.6 хувиар буурснаар бодит ханш өмнөх оны мөн үеэс 15.4 хувиар суларсан байна. Төгрөгийн нэрлэсэн дундаж ханш 1-р улиралд өмнөх улиралтай харьцуулахад суларсан ч 2016 оны 2-р хагастай харьцуулахад эрч нь саарчээ. Он гарсаар манай орны гадаад худалдааны төлбөр тооцооны үндсэн валют болох ам.долларын эсрэг төгрөгийн ханш чангарах чиглэлд өөрчлөгдөж байна.

Өнгөрсөн 3 жилийн турш дараалан буурсан импорт²² 2017 оны 1-р улиралд өсөв. Уул уурхайн бүтээн байгуулалт, эдийн засаг сэргэж эхэлж байгаа нь импортыг нэмэгдүүлж байна. Импорт өсөх нь валютын гадагшлах урсгалыг эрчимжүүлж төгрөгийн ханш сулрах нөлөөтэй. Хэдий тийм боловч экспорт өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад өссөн, уул уурхайн том төслүүдийн хөрөнгө оруулалт гаднаас санхүүжигдэж байгаа зэрэг нь ханш сулрах дарамтыг бууруулна. Түүнчлэн тайлант хугацаанд ОУВС-ын хөтөлбөр ажлын хэсгийн түвшинд тохиролцож, томоохон төслүүдийн хөрөнгө оруулалтууд эхэлсэн нь эдийн засагт эерэг дохиог өгч, эрсдлийн үнэ буурснаар төгрөгийн ханш чангарах хандлагыг бий болгосон.

Төгрөгийн нэрлэсэн ханш өмнөх улиралтай харьцуулахад голлох валютуудын эсрэг хэрхэн өөрчлөгдсөнийг авч үзвэл тайлант хугацааны эцэст ам.долларын эсрэг 1.7 хувь, хятадын юаний эсрэг 0.8 хувиар чангарсан бол еврогийн эсрэг 0.4 хувь, японы иений эсрэг 3.3 хувь, оросын рублийн эсрэг 6.6 хувиар тус тус суларсан байна.

Зураг II.5.3.1

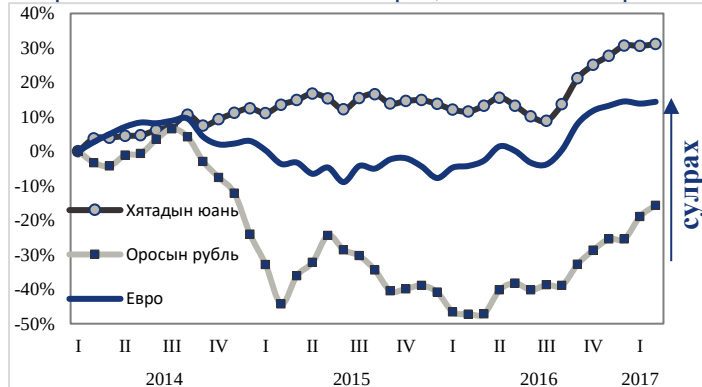
Төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.5.3.2

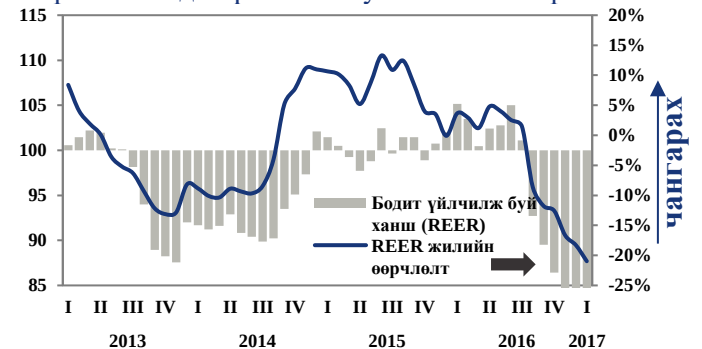
Төгрөгийн голлох валюттай харьцах ханшийн өөрчлөлт

Эх сурвалж: Монголбанк

Зураг II.5.3.3

Төгрөгийн бодит үйлчилж буй ханшийн өөрчлөлт

Эх сурвалж: Монголбанк

²¹ Улирлын эцсийн байдлаар харьцуулвал 1.7 хувиар төгрөг ам.долларын эсрэг чангарсан.

²² Нэрлэсэн дүнгээр ам.доллараар илэрхийлсэн СИФ нөхцөлтэй барааны импорт

II.5.4 Үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээл

Орон сууц худалдан авах, түрээслэх үнэ тайлант улиралд буурлаа. Үндэсний Статистикийн хорооны мэдээлсэн орон сууцны үнийн индекс 2017 оны 1 дүгээр улиралд өмнөх улирлаас 0.2 хувиар, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 4.8 хувиар буурсан байна. “Тэнхлэг зууч” компаниас гаргадаг орон сууцны үнийн индекс мөн буурах чиглэлтэй байгаа бөгөөд тайлант улирлын байдлаар өмнөх оны мөн үеэс 5.0 хувиар буурсан байна. Хуучин орон сууцны үнэ жилийн өмнөх үеэс 6.2 хувиар, шинэ орон сууцны үнэ 2.8 хувиар хямдарсан болох нь үнийн индексийн мэдээнээс харагдаж байна.

Түрээсийн үнэ 2017 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 7.0 хувиар, өмнөх улирлаас 0.8 хувиар тус тус буураад байна.

Орон сууцны эрэлт бага байгаа нь орон сууцны үнэ-орлогын харьцаа болон үнэ-түрээсийн харьцаа нам түвшинд байгаагаас харагдаж байна. Тайлант улиралд үнэ-түрээсийн харьцаа тогтвортой байсан бол үнэ-орлогын харьцаа өмнөх улирлаас буурсан байна. Өрхийн орлого өмнөх улирлаас 6.8 хувиар, өмнөх оны мөн үеэс 4.4 хувиар өссөн ч орон сууцны үнэ илүү ихээр хямдарснаар үнэ-орлогын харьцаа буурлаа. (Зураг II.5.4.2).

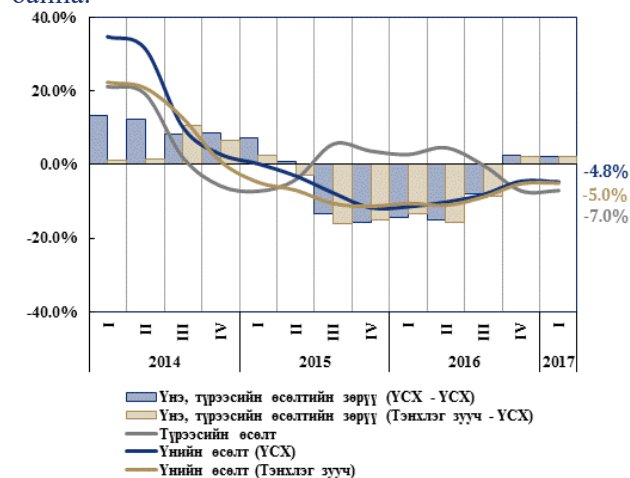
Шинээр ашиглалтанд орох орон сууцны тоо буурсан боловч орон сууц худалдан авах эрэлтээс харьцангуй өндөр хэвээр байна. “Тэнхлэг зууч” компаний тооцооллоор 2017 оны 1 дүгээр улиралд 6171 орон сууц шинээр ашиглалтанд орсон бол 2 дугаар улиралд нийт 5521 орон сууц ашиглалтанд орох төлөвтэй байна.

Орон сууцны үнэ буурахад эрэлт, нийлүүлэлтээс гадна барилгын өртөг буурсан нь нөлөөлж байна. Барилгын өртгийн индексээс харахад барилгын материалын үнэ бага хэмжээгээр хямдарч байна. Тайлант улиралд барилгын өртгийн индекс өмнөх улирлаас 1.2 хувиар, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 0.3 хувиар тус тус буураад байна (Зураг II.5.4.3).

Орон сууцны эрэлт жилийн өмнөх түвшнээс бага байгаа нь “Эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн газар”-ын мэдээнээс харагдаж байна. Тайлант улиралд нийт 3492 шинэ орон сууц борлогдож, гэрчилгээ авсан нь өмнөх улирлаас 36 хувиар өссөн бол өмнөх оны мөн үеэс 4.6 хувиар бага байна. Мөн 2017 оны 1 дүгээр улиралд банкууд 171.3 тэрбум төгрөгийн ипотекийн зээлийг 2717 иргэнд шинээр олгосон бөгөөд үүний 69.1 хувь нь

Зураг II.5.4.1

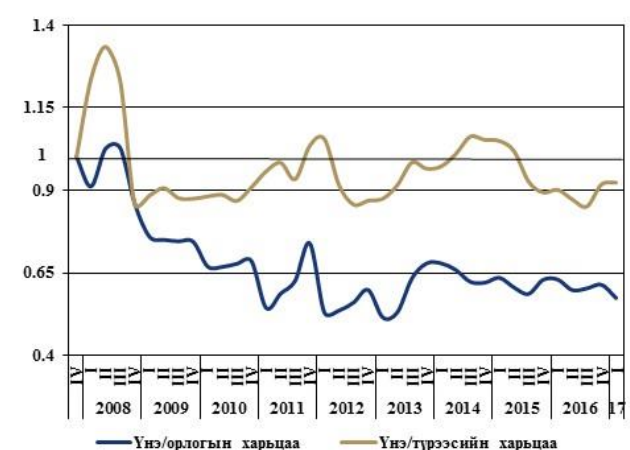
Түрээсийн үнэ болон орон сууцны үнэ уналттай байна.

Эх сурвалж: ҮСХ, Тэнхлэг-Зууч

Зураг II.5.4.2

Орон сууцны эрэлт сүүлийн улирлуудад бага байна.

Эх сурвалж: ҮСХ

Зураг II.5.4.3

Тайлант улиралд орон сууцны барилгын өртгийн индекс буурлаа

Эх сурвалж: ҮСГ, ЭХЭБГ

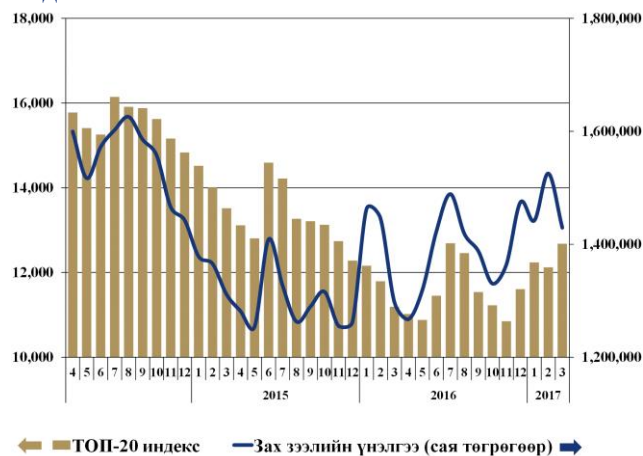
ОСИСТТБХ²³-ийн, 30.9 хувь банкуудын өөрийн эх үүсвэрийн зээл байв. Тайлант улиралд олгосон ипотекийн зээлийн хэмжээ өмнөх улиралтай харьцуулахад 2.1 хувиар буурсан дүнтэй байна.

Хөрөнгийн захын үзүүлэлтүүд хэлбэлзэл өндөртэй байна. ТОП-20 индексийн хувьд 2016 оны 12 сараас эхлэн сэргэж, тайлант улиралд өсөх хандлага үргэлжиллээ. Тухайлбал, ТОП-20 индекс 2016 оны 4 дүгээр улиралд 12346.3 нэгжид хүрч, өнгөрсөн оны мөн үеэс 5.4 хувиар, өмнөх улирлаас 10.0 хувиар өссөн. Энэ нь ТОП-20 индексийн жилийн өсөлт 2015 оноос хойш анх удаа эерэг гарсан үзүүлэлт юм. Харин зах зээлийн үнэлгээ тайлант улиралд 1.43 их наяд төгрөгт хүрч өнгөрсөн оны мөн үеэс 4.5 хувиар, өмнөх улирлаас 5.5 хувиар тус тус өсөөд байна.

Тайлант улиралд нийт 5 тэрбум төгрөгний хувьцааны арилжаа явагдсан. Үүнээс “Таван Толгой” ХК, “Женко Тур Бюро” ХК, “Хөх Ган” ХК, “Монгол шуудан” ХК гэх дөрвөн компаний хувьцааны арилжаа нийт арилжааны 67.5 хувийг бүрдүүлж байна.

Зураг II.5.4.4

Үнэт цаасны зах зээлийн үнэлгээ болон ТОП-20 индекс хэлбэлзэл ихтэй байна.

Эх сурвалж: Монголын хөрөнгийн бирж

²³ Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн тогтвортой тогтолцоог бүрдүүлэх хөтөлбөр

II.6 Төлбөрийн тэнцэл

2017 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар урсгал болон хөрөнгийн данс 157.0 сая ам.долларын алдагдалтай, санхүүгийн данс 105.9 сая ам.долларын ашигтай гарч, улмаар нийт тэнцэл 163.7 сая ам.долларын алдагдалтай буюу гадаад валютын улсын нөөц уг дүнгээр буурсан байна²⁴

II.6.1 Урсгал ба хөрөнгийн данс

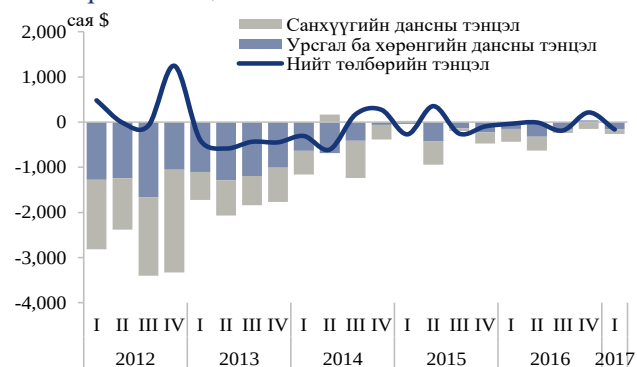
Тайлант улиралд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад барааны данс буюу худалдааны тэнцэл 12 хувиар сайжирсан хэдий ч үйлчилгээний дансны алдагдал²⁵ 13 хувиар өсч, мөн хоёрдогч орлого²⁶ 13 хувиар буурсан нь урсгал болон хөрөнгийн дансны алдагдлыг өсгөхөд голлон нөлөөлжээ.

Монгол Улсын экспортын 88 орчим хувийг бүрдүүлдэг уул уурхайн бүтээгдэхүүний дэлхийн зах зээл дээрх үнийн өсөлтийг үйлдвэрлэл нэмэгдэж, экспорт өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 22 хувиар өслөө. Монгол Улсын иргэд, аж, ахуйн нэгж байгууллагуудын гадаад улсаас авсан үйлчилгээний төлбөр өндөр хэвээр байгаа нь урсгал дансны алдагдал өсөхөд нөлөөлсөөр байна (Зураг II.6.1.2).

Үйлчилгээний гадаад худалдааны зардал 2017 оны 1 дүгээр улиралд 24 хувиар буюу 104.9 сая ам.доллараар өссөн ч, орлого өмнөх оны мөн үеэс 55 хувиар буюу 61.0 сая ам.доллараар өссөнөөр үйлчилгээний дансны алдагдал 43.9 сая ам.доллараар буурсан байна. Зардлын өсөлт нь гадаад худалдааны өсөлтөөс үүдэн тээврийн зардал 72.7 сая ам.доллараар, Монгол Улсын иргэдийн олон улсад зорчсон зардал 23.6 сая ам.доллараар, санхүүгийн үйлчилгээний зардал 7.6 сая ам.доллараар, бизнесийн бусад үйлчилгээний зардал 1.9 сая ам.доллараар өссөнөөр голлон тайлбарлагдаж байна (Зураг II.6.1.3).

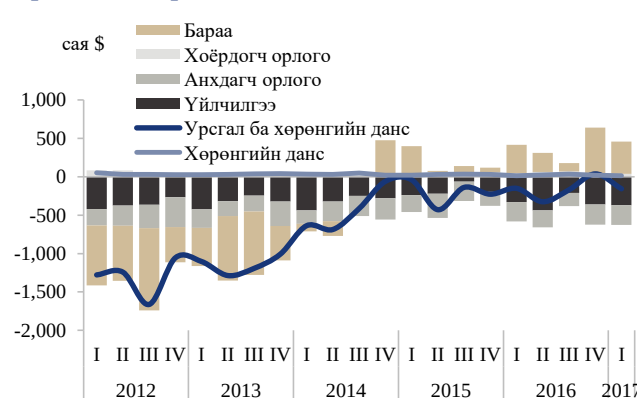
Зураг II.6.1.1

Төлбөрийн тэнцэл

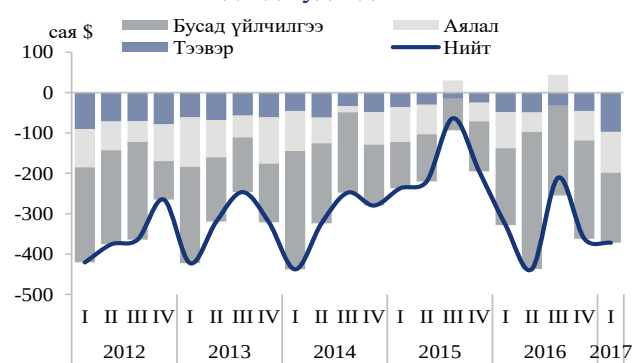
Зураг II.6.1.2

Урсгал ба хөрөнгийн данс

Зураг II.6.1.3

Үйлчилгээний гадаад худалдаа

²⁴ Тайлант хугацааны статистикийн алдаа ба орхигдуулга -112.7 сая ам.доллартай тэнцүү байв. Энэ нь урсгал дансны нийт эргэлтийн 5%-иас бага байх практик жишгийг хангаж байна.

²⁵ Үйлчилгээний дансанд тээврийн үйлчилгээ, аялал жуулчлал, бусад үйлчилгээ хамаарна.

²⁶ Хоёрдогч орлогын дансанд хувийн шилжүүлэг, олон улсын хамтын ажиллагааны хүрээнд хийгдсэн хандив тусламжийн бусад урсгал шилжүүлэг хамаарна.

Сүүлийн жилүүдэд гадаад зах зээлээс их хэмжээний зээл авсан нь Монгол Улсын гадаад өрийг нэмэгдүүлж, улмаар тэдгээрт төлөх хүү, ногдол ашгийн төлбөрийг нэмэгдүүлж орлогын дансны алдагдал өсөхөд нөлөөлж байна. Тухайлбал, орлогын дансны алдагдалын урсгал тэнцлийн алдагдалд эзлэх хувь 2012 онд 20 орчим хувь байсан бол 2015 онд 102 хувь, 2016 онд 130 хувь, 2017 оны 1 дүгээр улиралд 150 орчим хувь болж өсөөд байна. (Зураг II.6.1.4).

II.6.2 Санхүүгийн данс²⁷

Санхүүгийн дансны тэнцэл 105.9 сая ам.долларын алдагдалтай гарсан нь өнгөрсөн оны мөн үеийн үзүүлэлтээс 63%-иар буюу 177.8 сая ам.доллараар буурсан. Энэ нь гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын бууралтын орох урсгал өмнөх оны мөн үеийн гүйцэтгэлээс 76.9 сая ам.доллараар буурснаар голлон тайлбарлагдаж байна (Зураг II.6.2.1).

Багцын хөрөнгө оруулалтын данс 2017 оны 1 дүгээр улиралд 42.9 сая ам.долларын алдагдалтай гарч, өнгөрсөн оны мөн үеэс 48.3 сая ам.доллараар өссөн байна. Энэ нь Засгийн газрын Хуралдай бондод 126 сая ам.доллар орж ирсэн болон Хөгжлийн банкны 580 сая ам.долларын бондын эргэн төлөлтөд 104 сая ам.доллар, ХХБ-ны юанын бондын эргэн төлөлтөд 102 сая ам.долларыг төлсөнтэй холбоотой байна.

Тайлант улиралд төлбөрийн тэнцэл 163.7 сая ам.долларын алдагдалтай гарснаар гадаад валютын нөөц 2017 оны 3 дугаар сарын эцэст 1,109.2 сая ам.долларт хүрлээ. Энэ нь сүүлийн гурван сарын дунджаар тооцсон валютын төлбөртэй барааны импортын 3.3 сарын хэрэгцээг хангах түвшинд байна (Зураг II.6.2.2).

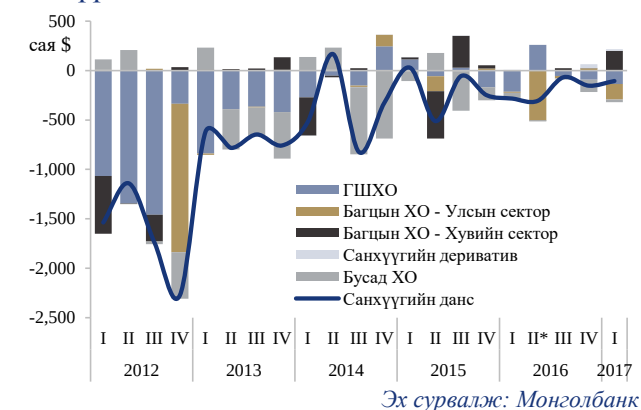
Зураг II.6.1.4

Орлогын данс

Зураг II.6.2.1

Санхүүгийн данс

Зураг II.6.2.2

Гадаад валютын албан нөөц

²⁷ 2016 оны 2 дугаар улирлын гүйцэтгэл дээр далд уурхайн санхүүжилттэй холбоотойгоор Оюутолгой компанийн авсан арилжааны зээл, тус компанийн хөрөнгө оруулагчдаа төлсөн зээлийн цэвэр дүнгээр засвар хийв.

II.6.3 Худалдааны нөхцөл

2017 оны 1 дүгээр улирлын эцсийн байдлаар өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад гадаад худалдааны нөхцөл 30 хувиар сайжирлаа.

Экспортын үнэ өнгөрсөн оны мөн үеэс 41 хувиар өсөхөд чулуун нүүрсний үнэ 118 хувиар, төмрийн хүдрийн үнэ 57 хувиар, зэсийн баяжмалын үнэ 18 хувиар тус тус өссөн нь нөлөөлөв.

Манай улс цэвэр дүнгээр нефть импортлогч улс тул нефтийн бүтээгдэхүүний үнийн индекс 6 сар дарааллан өссөнөөр импортын үнийн индекс өссөн. Гэхдээ экспортын үнийн индекс нь илүү хурдтай өсч байгаа тул худалдааны нөхцөл сүүлийн саруудад сайжирч байна.

Зураг II.6.3.1

Гадаад худалдааны нөхцлийн индекс

Эх сурвалж: Монголбанк, ГЕГ

II.7 Гадаад эдийн засгийн орчин

Өмнөх улиралтай харьцуулахад 2017 оны I улиралд БНХАУ, Оросын эдийн засгийн өсөлт нэмэгдсэн бол АНУ, Евро бүсийн эдийн засаг буурлаа. БНХАУ-ын ЗГ-ын дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, хэрэглээ өсч эдийн засгийн өсөлтийг дэмжлээ. ОХУ-ын хувьд мөн хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, хэрэглээ өссөн нь эдийн засгийг дэмжих гол шалтгаан боллоо. Евро бүсийн эдийн засгийн өсөлт өмнөх улирлаас 0.1 хувиар буурсан ч гадаад болон дотоод эрэлт мөнгөний уламжлалт бус тэлэх бодлогын нөлөөгөөр өсч, хөдөлмөрийн зах сэргээж эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэнээс хүлээлтээс өндөр гарлаа. Харин АНУ-ын авто машины борлуулалт болон дулааны хэрэглээ буурснаас хэрэглээ буурч, эдийн засгийн өсөлтийг бууруулах нөлөө үзүүлэв.

БНХАУ-ын барилгын салбар 2016 оны сүүлээс эрчимжиж, зэсийн импорт нэмэгдэж эхэлснээс эрэлт нь ихэсч, 2017 оны эхний 3 сард үнэ өслөө. Харин алтны зах зээлд олон улсад бий болоод байгаа геополитикийн эрсдэл, улс төрийн асуудлууд хүчтэй нөлөөлж, I дүгээр сарын сүүлээс эхлэн үнэ алгуур өссөөр байна. БНХАУ нүүрсний олборлолтоо хязгаарлах бодлогоо зөөллөснөөс 2017 оны I дүгээр сард 85 ам.долларт хүрээд байсан нүүрсний үнэ буурлаа.

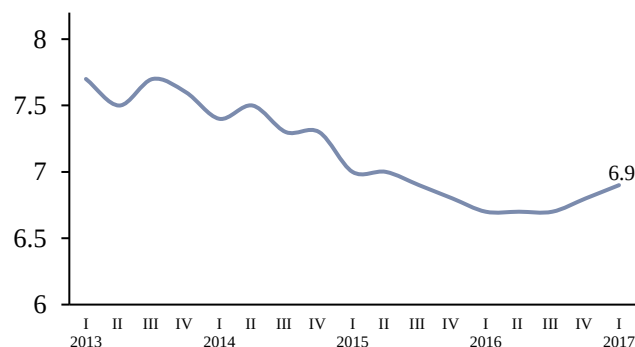
II.7.1 Худалдааны гол түнш орнуудын эдийн засгийн байдал

БНХАУ-ын эдийн засаг: БНХАУ-ын эдийн засаг 2017 оны I улиралд хүлээлтээс өндөр буюу 6.9 хувиар өсч, 2015 оны 9 дүгээр сараас хойших хамгийн өндөр түвшинд хүрлээ. БНХАУ-ын ЗГ-ын дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, хэрэглээ өссөн нь эдийн засгийн өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлээ. Түүнчлэн 2017 оны 3 дугаар сарын байдлаар үйлдвэрлэл өмнөх оны мөн үеэс 7.6 хувиар, өмнөх улиралд 10.4 хувиар өсч байсан жижиглэнгийн худалдаа 10.9 хувиар, төрийн компаниудын хөрөнгө оруулалт 13.6 хувиар тус тус өссөн нь өсөлтөд дэмжлэг боллоо. Харин 2017 оны эхний 3 сарын байдлаар хэрэглээ ДНБ-ний 77.2 хувийг, цэвэр экспорт 4.5 хувийг эзэлж, нийт хөрөнгө оруулалт өсөлтийн 18.3 хувийг эзэлж байна. БНХАУ-ын Төв банк юанийн ханшийг хамгаалах зорилгоор энэ жил мөнгөний бодлогоо чангаруулах арга хэмжээг авч, богино болон урт хугацааны хүүгээ хэд хэдэн удаа нэмэгдүүллээ.

Хятадын санхүү, эдийн засгийн байдал өр болон балансын алдагдлаас ихээхэн хамааралтай байна. Хятадын эрх баригчид өрийн асуудал эдийн засгийн өсөлтөд нөлөө үзүүлэхээргүй гэсэн ч хувийн секторт эзлэх өр ДНБ-ний 260 гаруй хувьд хүрээд буй нь компаниуд өрийн хямралд өртөх, чанаргүй зээлийн хэмжээ нэмэгдэх, цаашлаад банкны системд тогтворгүй байдал бий болох эрсдэлтэй тул өрийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлэх шаардлагатайг олон улсын шинжээчид сануулсаар байна.

Зураг II.7.1.1

БНХАУ-ын эдийн засгийн өсөлт, хувиар
/өмнөх оны мөн үеэс/

Эх сурвалж: Блумберг, Рубини

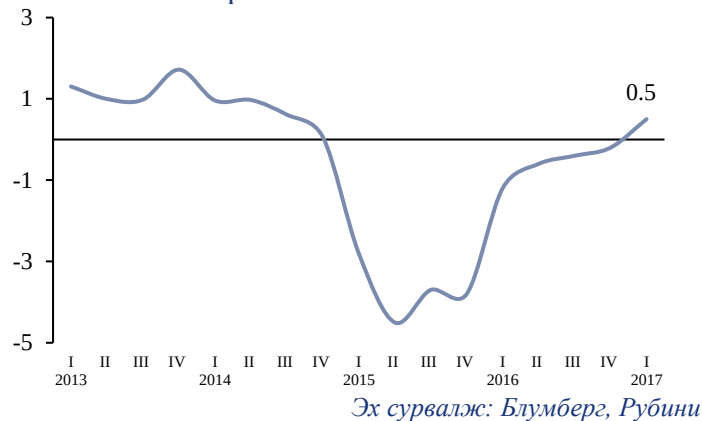
ОХУ-ын эдийн засаг: Европын холбооноос тавьсан эдийн засгийн хориг болон газрын тосны үнийн уналт зэрэг хүчин зүйлээс шалтгаалан 2 жил дараалан унаад байсан Оросын эдийн засаг 2017 оны I улиралд анх удаа 0.5 хувийн эерэг өсөлттэй гарлаа. Хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, хэрэглээ өссөн нь эдийн засгийн өсөлтийг тайлбарлах гол хүчин зүйл болсон. 2016 оны эхний хагаст ихээр буураад байсан дэлхийн худалдааны нөхцөл сайжирч, газрын тосны үнэ ОПЕК-ийн гишүүн болон гишүүн бус орнуудын үйлдвэрлэлээ танах санаачлагын нөлөөгөөр өссөн нь Оросын эдийн засгийн өсөлтөд эерэгээр нөлөөлсөн байна. Экспорт I улиралд 35.2 хувиар буюу 2011 оноос хойшхи хамгийн өндөр өсөлтдөө хүрсэн байна. Хэрэглээний эрэлт сэргэж, бодит цалин өмнөх улирлаас 0.1 хувиар өсч, өмнөх улиралд 4.6 хувийн уналттай байсан жижиглэнгийн худалдааны уналт буурч, 1.8 хувь болсон байна. Зам тээврийн салбар өмнөх улирлаас 3.6 хувиар өссөн бол, аж үйлдвэрлэлийн салбар 1.6 хувиар буурсан дүнтэй гарлаа. Аж үйлдвэрлэлийн салбарын бууралтад тамхи, тээврийн хэрэгсэл, төмөрлөг болон хэвлэх үйлдвэрлэлийн бууралт голчлон нөлөөлжээ.

ОХУ-ын эдийн засаг 3 дугаар сард хурдацтай өссөн боловч аж үйлдвэрлэлийн салбарын идэвхжлийг илтгэх PMI индекс 4 дүгээр сард бага гарлаа. 2017 оны 4 дүгээр сард газрын тосны үнэ өсч, хөгжиж буй эдийн засагтай орнуудад орж буй хөрөнгийн урсгал нэмэгдсэн нь рублийн ханш 5 дах сардаа дараалан чангарах шалтгаан болсон. Харин инфляци үргэлжлэн буурч, 2017 оны сүүл гэхэд Төв банкны зорилтот түвшинд буюу 4 хувьд хадгалагдах төлөвтэй байна. Үүнээс үүдэн ОХУ-ын Төв банк 2017 оны 4 дүгээр сарын 28-ны өдөр бодлогын хүүгээ 0.5 нэгж хувиар бууруулж 9.25 болгосон.

АНУ-ын эдийн засаг: АНУ-ын эдийн засаг 2017 оны I улиралд хүлээлтээс бага буюу 0.7 хувиар өсч, өмнөх улирлаас 1.5 хувиар буурлаа. Хэдийгээр үл хөдлөх хөрөнгө болон газрын тос олборлолтын хөрөнгө оруулалт, экспорт зэрэг салбарууд өссөн ч, авто машины борлуулалт, байрны халаалтын хэрэглээ зэрэг өрхийн хэрэглээ буурч эдийн засагт өсөлтийг сааруулах нөлөө үзүүлээ. Хувийн хэрэглээний зардал өмнөх улиралд 3.5 хувиар өсч байсан бол I улиралд 0.3 хувь болж, тогтмол хөрөнгө оруулалт өмнөх улиралд 9.4 хувь байсан бол 4.3 хувь болж тус тус буурлаа. Экспорт IV улиралд 4 хувиар өссөн бол 2017 оны I улиралд 5.8 хувь болж, импорт 4.1 хувиар өсч, өмнөх улирлаас 4.9 хувиар буурсан байна.

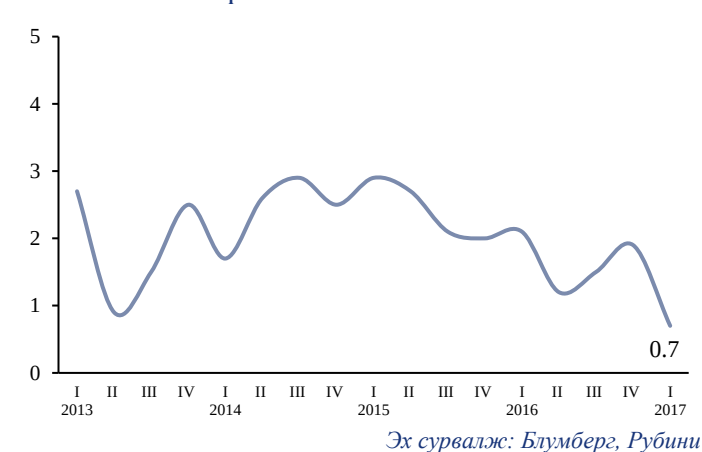
Зураг II.7.1.2

ОХУ-ын эдийн засгийн өсөлт, хувиар /өмнөх оны мөн үеэс/

Зураг II.7.1.3

АНУ-ын эдийн засгийн өсөлт, хувиар /өмнөх оны мөн үеэс/

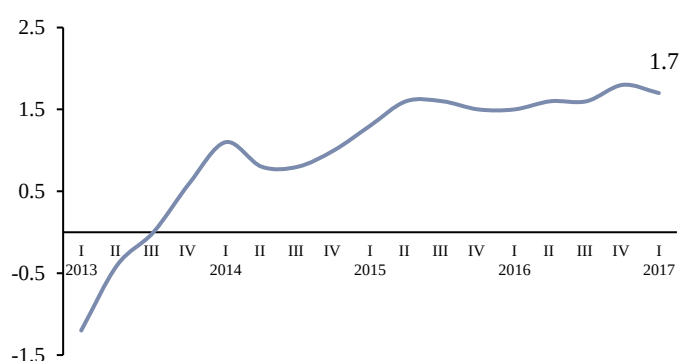
АНУ-ын Холбооны Нөөцийн Банкны Ерөнхийлөгч Жанет Еллен 2017 оны 2 дугаар сард Чикаго хотод болсон хурал дээр ажил эрхлэлт болон инфляци хүлээгдэж буй түвшинд хадгалагдсаар байвал 3 дугаар сард бодлогын хүүгээ дахин нэмнэ гэж мэдэгдсэний дагуу 3 дугаар сарын 15-ны өдөр 0.25 нэгж хувиар нэмэгдүүлсэн.

Евро бүсийн эдийн засаг: Евро бүсийн эдийн засаг өмнөх улиралд 1.8 хувиар өссөн бол 2017 оны I улиралд 1.7 хувиар өслөө. Евро бүсийн эдийн засаг гадаад болон дотоод эрэлт, мөнгөний уламжлалт бус тэлэх бодлогын нөлөөгөөр өсч, хөдөлмөрийн зах сэргэж байна. Түүнчлэн 2017 оны 2 дугаар сард 55.4 байсан аж үйлдвэрийн салбарын идэвхжлийг илтгэх PMI индекс 4 дүгээр сард 56.7 болж, 2011 оны 4 дүгээр сараас хойшхи дээд түвшиндээ хүрч өссөн байна. Ийнхүү Евро бүсийн аж үйлдвэрийн салбарын идэвхжил сайжирч, үйлдвэрлэлийн хэмжээ, ажлын байр нэмэгдэхээр байна. Харин жилийн инфляци 2017 оны 2 дугаар сард 2 хувьд буюу 2013 оны 1 дүгээр сараас хойшхи хамгийн өндөр түвшинд хүрээд байсан бол 4 дүгээр сарын байдлаар 1.9 хувь болж өмнөх сараас 0.4 хувиар өсчээ.

Евро бүсийн нийт ДНБ-ний 29 хувийг эзлэх Герман болон 11 хувийг эзлэх Испанийн эдийн засаг эрчимтэй өсч бүсийн өсөлтөд дэмжлэг болсон ч 21 хувийг бүрдүүлдэг Францын өсөлт удааширч, 16 хувийг бүрдүүлдэг Италийн өсөлт хэвээр хадгалагдлаа..

Зураг II.7.1.4

Евро бүсийн эдийн засгийн өсөлт, хувиар /өмнөх оны мөн үеэс/

Эх сурвалж: Блумберг

II.7.2 Монгол улсын экспортын гол нэрийн барааны дэлхийн зах зээл дээрх үнэ

Зэс: Зэсийн үнэ 2017 оны 2 дугаар сард 5941 ам.долларт хүрч өсөөд байсан бол 3 дугаар сард 5825, 4 дүгээр сард 5684 ам.доллар орчимд байлаа. Хэдийгээр зэсийн томоохон хоёр ч уурхайн үйл ажиллагаа зогсоод байсан ч 3 дугаар сард үнэ буурсан нь зах зээл дээр зэсийн нийлүүлэлт их хэвээр, эрэлт сул байсантай холбоотой юм. Түүнчлэн 2017 оны 3 дугаар сард ХНБ-ны хүүгээ өсгөх шийдвэрийн дараагаар ам.доллар чангарч үйлдвэрлэлийн металлуудын эрэлтийг бууруулсан нь үнэд нөлөөллөө. Харин Хятадын үл хөдлөх хөрөнгөд зээл олголт эрчимжиж салбарын эрэлт нэмэгдэх нь зэсийн зах зээл дээр богино хугацаанд дэмжлэг болох боломжтой гэж шинжээчид үзэж байна.

Алт: Алтны үнэ 1 дүгээр сарын сүүлээс эхлэн алгуур өссөөр байна. 2016 оны 3 дугаар улиралд хамгийн их өсөлттэй буюу 1336 ам.долларт хүрээд байсан нэг унц алтны сарын дундаж үнэ алгуур буурч 2017 оны 1 дүгээр сард 1193 ам.долларт хүрч буураад байсан бол үүнээс хойш өссөөр 3 дугаар сард 1231 ам.доллар, 4 дүгээр сард 1266 ам.долларт хүрлээ. Олон улсад бий болоод байгаа геополитикийн эрсдэл, тэр дундаа АНУ-ын Ерөнхийлөгч Дональд Трампын улс төр, эдийн засгийн гэнэтийн шийдвэрүүд он гарсаар алтны үнэ өсөхөд гол нөлөөг үзүүлээ. Цаашдаа Дональд Трампын татварын шинэ бодлогын хүлээлт болон ХНБ-ны бодлогын хүлээлт нь алтны зах зээлд нөлөөлнө гэж шинжээчид үзэж байна.

Хүрэн нүүрс: 2016 оны сүүлийн хагаст дунджаар 61\$ байсан бол 2017 оны эхээр 82 ам.долларын түвшинг даваад байсан нэг тонн хүрэн нүүрсний үнэ 4 дүгээр сард 73 ам.доллар болж буурлаа. Агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор Хятад улс нүүрсний олборлолтоо танаж эхэлснээс хүрэн нүүрсний импорт өсч, үнэ өссөн. Гэвч БНХАУ-ын ЗГ-аас хэрэгжүүлсэн дотоодын олборлолтыг хязгаарлах ЗГ-ын бодлого томоохон уурхайнуудын хувьд энэ жилдээ цуцлагдаад байгаа нь Хятадын дотоодын эрчим хүчний нүүрсний нийт үйлдвэрлэл 4 дүгээр сард 10 хувиар өсөхөд хүргэж, улмаар үнэд нөлөөллөө. Цаашдаа энэ бодлогод өөрчлөлт орохгүй байх нь үнэ өсөхгүй байх гол шалтгаан болно гэж шинжээчид үзэж байна.

Коксжих нүүрс: Австралийн Японтой хийсэн сайн чанарын коксжих нүүрсний гэрээний жишиг үнэ 2017 оны I улиралд 285 ам.долларын түвшинд хадгалагдлаа. Хэдий БНХАУ-ын ЗГ-аас үйлдвэрлэлээ танах бодлогоо зөөллөж, эрэлт буурч, үнэ буурах нөхцөл бүрдээд байсан ч Австралийн зүүн эргийг “Debbie” хар салхи дайрч өнгөрсний улмаас төмөр зам, усан боомт, нүүрсний уурхай зогсонги байдалд орж, улмаар Квинслэнд мужийн нүүрсний гарц эрс буурсан нь үнэд дэмжлэг үзүүлсэн. Үүнтэй уялдан Австралийн коксжих нүүрсний захын үнэ 2017 оны 4 дүгээр сард 263\$/тн-д хүрсэн.

Түүхий нефть: Энэ оны 1, 2 дугаар саруудад дунджаар 55 ам.долларт хүрээд байсан брент маркийн газрын тосны үнэ буурч, 4 дүгээр сард 52 ам.долларт хүрлээ. Харин 5 дугаар сар гарсаар газрын тосны үнэ хоёр дахь долоо хоногтоо дараалан өсөөд байна. АНУ-ын газрын тосны үйлдвэрлэл нэмэгдэж байгаа нь үнэ өсөхгүй байхад нөлөөлж байгаа ч Сауди Араб болоод ОХУ-ын Эрчим Хүч, Газрын Тосны сайд нар үйлдвэрлэлээ бууруулах хэлэлцээрийг ирэх оны 1 дүгээр улирлыг дуустал буюу бараг 9 сараар сунгах асуудлыг хэлэлцсэн гэх мэдээлэл үнийн өсөлтийг эрчимжүүлж, эерэг хүлээлтийг авчрахаар байна.

Товчилсон үгсийн жагсаалт:

АНУ – Америкийн Нэгдсэн Улс
ББСБ – Банк бус санхүүгийн байгууллага
БНХАУ – Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
ГЕГ – Гаалийн ерөнхий газар
ГЦА – Гадаад цэвэр актив
ГШХО – Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт
ДНБ – Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЖДҮ – Жижиг, дунд үйлдвэрлэгч
ЗГ – Засгийн Газар
ЗГЦЗ – Засгийн газрын цэвэр зээл
МИК – Монголын ипотекийн корпораци
НӨАТ – Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
ОСИСТБХ – Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн тогтвортой тогтолцоог бүрдүүлэх хөтөлбөр
ОУВС – Олон улсын валютын сан
ОХУ – Оросын холбооны улс
ОПЕК/ОРЕС/ – Газрын тос экспортлогч орнуудын байгууллага
ӨҮЦ – Өнөөгийн үнэ цэнэ
ХЗХ – Хадгаламж зээлийн хоршоо
ХК – Хувьцаат компани
ХНБ – Холбооны нөөцийн банк
ХҮИ – Хэрэглээний үнийн индекс
ЭХЭБГ – Эд хөрөнгө, эрхийн бүртгэлийн газар
ҮСХ – Үндэсний статистикийн хороо
PMI – Purchasing Managers Index

МОНГОЛБАНК